

Zuyd Hogeschool

Cluster Bedrijfseconomie/ Accountancy

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie van Zuyd Hogeschool. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van Zuyd Hogeschool is samengesteld. Het panel is in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2013 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 24 en 25 april 2013.

Het visitatiepanel bestond uit:

de heer drs. P.A.M. de Keijzer (voorzitter, domeindeskundige)

de heer drs. J.N. Leppink (domeindeskundige)

de heer drs. A.A.V.M. Otten AA (domeindeskundige)

de heer drs. J. de Beuze AA (domeindeskundige)

de heer R.H.W. Janssen (studentlid)

De heer drs. L.S. van der Veen, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

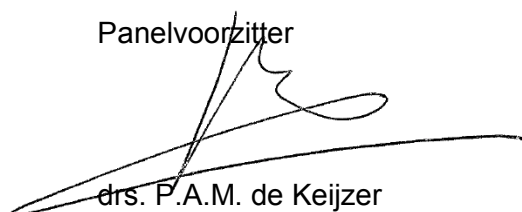
Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2013*.

Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 4 november 2013

Panelvoorzitter

drs. P.A.M. de Keijzer

Panelsecretaris

drs. L.S. van der Veen

Samenvatting Accountancy

Het eindoordeel over de kwaliteit van de voltijd bacheloropleiding Accountancy van Zuyd Hogeschool is **voldoende**.

De beoogde eindkwalificaties

Afgestudeerden van de opleiding kunnen aan de slag als financieel dienstverlener voor het niet-controleplichtige deel van het midden- en kleinbedrijf. Ze kunnen zelfstandig werkzaam zijn of in dienst zijn bij een administratiekantoor of een accountantskantoor. Bachelor accountants kunnen doorstuderen voor Registeraccountant (RA) of Accountant-Administratieconsulent (AA).

De opleiding hanteert het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel Accountancy. Dit is gebaseerd op de beroepsprofielen van de beroepsorganisaties NIVRA (Registeraccountants) en NOvAA (Accountants Administratieconsulenten). Het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel is wat betreft concretisering, inhoud, niveau (Dublin descriptors) en internationale eisen, gevalideerd door het werkveld en de HBO-raad. Voor de cohorten vanaf 2008 geldt dat ze voldoen aan deze eindtermen. Het profiel bevat zes competenties waarvan er vier zijn afgeleid van vier onderscheiden beroepstaken. De andere twee competenties zijn algemeen van aard.

De opleiding voldoet aan de eindtermen van de CEA (Commissie Eindtermen Accountancy), die wettelijk de eindtermen van de accountancy-opleidingen vaststelt. De opleiding laat zien dat deze in het curriculum aan de orde komen. Dat geldt eveneens voor de vier elementen van de BBA-standaard.

Het panel beoordeelt standaard 1 als **voldoende**.

Programma

De eerste twee studie jaren van de opleiding Accountancy komen overeen met de opleiding Bedrijfseconomie. Elk studiejaar bestaat uit twee semesters. Elk semester heeft in de integrale leerlijn een of meer casussen, waarin theorie en praktijk samenkomen. In de kennislijn worden onderwijsvakken gegeven en in de vaardighedenlijn is aandacht voor persoonlijke vaardigheden en studieloopbaanbegeleiding. In semester 6 doen de studenten een beroepsopleidende stage en in semester 7 bereiden ze zich voor op het landelijke OAT-examen. In het laatste semester doen de studenten een afstudeerstage en voeren ze een afstudeeropdracht uit bij een bedrijf. Het programma sluit aan op de beoogde eindkwalificaties en de CEA-eindtermen. Door de drie leerlijnen heeft het programma een duidelijke inhoudelijke opbouw. Binnen de semesters worden deze leerlijnen met elkaar in verband gebracht. De studenten krijgen kennis en vaardigheden op voldoende niveau aangeboden. De literatuur is relevant en voldoende actueel. De casuïstiek is passend en biedt voldoende mogelijkheden om concrete beroepsvaardigheden te ontwikkelen. Vanaf 2009-2010 is gefaseerd een leerlijn onderzoek ingevoerd. De opleiding hanteert een gedegen didactisch concept en geeft daaraan een praktische invulling met een sterk accent op het aanbrengen van vakkennis. De opleiding maakt op zinvolle manier gebruik van casuïstiek en gebruikt een variatie aan passende werkvormen.

De opleiding hanteert de wettelijke toelatingseisen. Ze treft goede maatregelen om de hoge uitval in het eerste jaar terug te brengen en besteedt veel aandacht aan de instroom van studenten. Ze neemt het rendement in de propedeuse zeer serieus.

De opleiding biedt studenten de mogelijkheden om de studie vlot te doorlopen. Ze gebruikt daarvoor een bindend studieadvies en ingangseisen voor belangrijke studieonderdelen, zoals de stage, het OAT-blok en het afstuderen. Op deze manier worden de studenten gestimuleerd tot studeren. Ten aanzien van de studiebelasting houdt de opleiding voldoende de vinger aan de pols. Het studieprogramma heeft een omvang van 240 studiepunten, zoals vereist.

Het panel beoordeelt de standaarden 2, 3, 4, 6 en 7 als **voldoende**, standaard 5 als **goed**.

Personeel

De opleiding voert een adequaat personeelsbeleid en beschikt over voldoende docentformatie voor de uitvoering van het onderwijs. Het docententeam is goed gekwalificeerd, het overgrote deel van het team heeft een opleiding op masterniveau en de actuele kennis en ervaring met het werkveld is ruim aanwezig. Het team maakt op het panel een enthousiaste indruk.

Het panel beoordeelt de standaarden 8 en 10 als **voldoende**, standaard 9 als **goed**.

Voorzieningen

De voorzieningen waarover de opleiding beschikt zijn in kwantitatief en kwalitatief opzicht toereikend voor de uitvoering van het onderwijs.

In de studieloopbaanbegeleiding worden de studenten begeleid door een mentor. Tijdens de stages en het afstuderen worden ze begeleid door bedrijfsmentoren en docentbegeleiders. Studenten krijgen informatie over de opleiding via brochures en via Blackboard en Infonet. De studiebegeleiding en de informatievoorziening functioneren naar behoren.

Het panel beoordeelt de standaarden 11 en 12 als **voldoende**.

Kwaliteitszorg

De opleiding beschikt over een goed systeem van interne kwaliteitszorg met goede schriftelijke evaluatie-instrumenten en een goed functionerend klassenvertegenwoordigersoverleg. De resultaten uit de evaluaties worden goed benut. De opleiding heeft sinds de vorige visitatie en op basis van gehouden evaluaties in de afgelopen jaren flinke vorderingen geboekt, bijvoorbeeld ten aanzien van de voorbereiding op het OAT-examen en de invoering van een onderzoeksleerlijn. Voor de borging van de kwaliteit van het onderwijs beschikt de opleiding over een examencommissie, een opleidingscommissie, een toetscommissie en een curriculumcommissie. Deze commissies vatten hun taken zeer serieus op en functioneren zeer goed.

Het panel beoordeelt de standaarden 13, 14 en 15 als **goed**.

Toetsing en resultaten

De opleiding heeft een duidelijk en adequaat toetsbeleid dat aansluit op het gekozen didactisch model. Ze gebruikt een goede variatie aan toetsvormen, die passen bij de leerlijnen in het curriculum.

De kwaliteit en het niveau van de toetsen is goed en de beoordeling is inzichtelijk. De opleiding hanteert een consequent systeem om de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te waarborgen. De kwaliteit van de producten die het eindniveau van de studenten tonen is voldoende. Het werkveld en de afgestudeerden zijn tevreden over het niveau van de opleiding.

Het panel beoordeelt standaard 16 als **voldoende**.

Op grond van de beoordelingen van de zestien standaarden en de beslisregels van de NVAO beoordeelt het panel de kwaliteit van de opleiding als **voldoende**.

Samenvatting Bedrijfseconomie

Het eindoordeel over de kwaliteit van de bacheloropleiding Bedrijfseconomie, voltijd en deeltijd, van Zuyd Hogeschool is **voldoende**.

De beoogde eindkwalificaties

De werkzaamheden van de afgestudeerde bachelor Bedrijfseconomie liggen op administratief, bedrijfseconomisch en financieel vlak en op het beheersbaar maken van de financiële organisatie in het geheel en in de onderliggende processen.

De opleiding hanteert het Landelijk Opleidingsprofiel BE, dat is gevalideerd door het werkveld en vastgesteld door de HBO-raad. De oudere cohorten studeren af op het profiel uit 2007, de huidige studenten op het profiel uit 2012. Dit opleidingsprofiel onderscheidt vier werkgebieden. Voor elk daarvan zijn drie of vier beroepsproducten benoemd. De werkgebieden zijn in verband gebracht met de Dublin descriptoren.

Het panel beoordeelt standaard 1 als **voldoende**.

Programma

De eerste twee studie jaren van de opleiding Bedrijfseconomie komen overeen met de opleiding Accountancy. Elk studiejaar bestaat uit twee semesters. Elk semester heeft in de integrale leerlijn een of meer casussen, waarin theorie en praktijk samenkomen. In de kennislijn worden onderwijsvakken gegeven en in de vaardighedenlijn is aandacht voor persoonlijke vaardigheden en studieloopbaanbegeleiding. In semester 5 doen de studenten een beroepsopleidende stage. Deeltijdstudenten doen als regel geen stage maar maken gebruik van hun eigen werkplek. In semester 7 kiezen de studenten een uitstroomprofiel, Financiële Dienstverlening of Controlling. In het laatste semester doen de studenten een afstudeerstage en voeren ze een afstudeeropdracht uit bij een bedrijf. Het programma sluit aan op de beoogde eindkwalificaties. Door de drie leerlijnen heeft het programma een duidelijke inhoudelijke opbouw. Binnen de semesters worden deze leerlijnen met elkaar in verband gebracht. De studenten krijgen kennis en vaardigheden op voldoende niveau aangeboden. De literatuur is relevant en voldoende actueel. De casuïstiek is passend en biedt voldoende mogelijkheden om concrete beroepsvaardigheden te ontwikkelen. Vanaf 2009-2010 is gefaseerd een leerlijn onderzoek ingevoerd. De opleiding hanteert een gedegen didactisch concept en geeft daaraan een praktische invulling met een sterk accent op het aanbrengen van vakkennis. De opleiding maakt op zinvolle manier gebruik van casuïstiek, c.q. de werkplek van de deeltijdstudenten en gebruikt een variatie aan passende werkvormen. De werkervaring van de deeltijdstudenten wordt in beperkte mate expliciet beoordeeld (15 EC), voor een belangrijk deel impliciet. De opleiding buigt zich met andere deeltijd BE-opleidingen over de opzet van het curriculum en de rol van de werkervaring daarin.

De opleiding hanteert de wettelijke toelatingseisen. Ze treft goede maatregelen om de hoge uitval in het eerste jaar terug te brengen en besteedt veel aandacht aan de instroom van studenten. Ze neemt het rendement in de propedeuse zeer serieus.

De opleiding biedt studenten de mogelijkheden om de studie vlot te doorlopen.

Ze gebruikt daarvoor een bindend studieadvies en ingangseisen voor belangrijke studieonderdelen, zoals de stage, het uitstroomprofiel Controlling en het afstuderen. Op deze manier worden de studenten gestimuleerd tot studeren. Ten aanzien van de studiebelasting houdt de opleiding voldoende de vinger aan de pols. Het studieprogramma heeft een omvang van 240 studiepunten, zoals vereist.

Het panel beoordeelt de standaarden 2, 3, 4, 6 en 7 als **voldoende**, standaard 5 als **goed**.

Personeel

De opleiding voert een adequaat personeelsbeleid en beschikt over voldoende docentformatie voor de uitvoering van het onderwijs. Het docententeam is goed gekwalificeerd, het overgrote deel van het team heeft een opleiding op masterniveau en de actuele kennis en ervaring met het werkveld is ruim aanwezig. Het team maakt op het panel een enthousiaste indruk.

Het panel beoordeelt de standaarden 8 en 10 als **voldoende**, standaard 9 als **goed**.

Voorzieningen

De voorzieningen waarover de opleiding beschikt zijn in kwantitatief en kwalitatief opzicht toereikend voor de uitvoering van het onderwijs.

In de studieloopbaanbegeleiding worden de studenten begeleid door een mentor, voor de deeltijd een studiecoach. Tijdens de stages en het afstuderen worden ze begeleid door bedrijfsmentoren en docentbegeleiders. Studenten krijgen informatie over de opleiding via brochures en via Blackboard en Infonet. De studiebegeleiding en de informatievoorziening functioneren naar behoren.

Het panel beoordeelt de standaarden 11 en 12 als **voldoende**.

Kwaliteitszorg

De opleiding beschikt over een goed systeem van interne kwaliteitszorg met goede schriftelijke evaluatie-instrumenten en een goed functionerend klassenvertegenwoordigersoverleg. De resultaten uit de evaluaties worden goed benut. De opleiding heeft sinds de vorige visitatie en op basis van gehouden evaluaties in de afgelopen jaren flinke vorderingen geboekt, zoals de inrichting van twee uitstroomprofielen en de invoering van een onderzoeksleerlijn. Voor de borging van de kwaliteit van het onderwijs beschikt de opleiding over een examencommissie, een opleidingscommissie, een toetscommissie en een curriculumcommissie. Deze commissies vatten hun taken zeer serieus op en functioneren zeer goed.

Het panel beoordeelt de standaarden 13, 14 en 15 als **goed**.

Toetsing en resultaten

De opleiding heeft een duidelijk en adequaat toetsbeleid dat aansluit op het gekozen didactisch model. Ze gebruikt een goede variatie aan toetsvormen, die passen bij de leerlijnen in het curriculum. De kwaliteit en het niveau van de toetsen is goed en de beoordeling is inzichtelijk. De opleiding hanteert een consequent systeem om de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te waarborgen.

De kwaliteit van de producten die het eindniveau van de studenten tonen is voldoende. Het werkveld en de afgestudeerden zijn tevreden over het niveau van de opleiding. Het panel beoordeelt standaard 16 als **voldoende**.

Op grond van de beoordelingen van de zestien standaarden en de beslisregels van de NVAO beoordeelt het panel de kwaliteit van de opleiding als **voldoende**.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	13
2	Beoordeling	19
	Beoogde eindkwalificaties	19
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	19
	Programma	21
	Standaard 2 Oriëntatie van het programma	22
	Standaard 3 Inhoud van het programma	24
	Standaard 4 Vormgeving van het programma	25
	Standaard 5 Instroom	27
	Standaard 6 Studeerbaarheid	28
	Standaard 7 Duur	30
	Personeel	30
	Standaard 8 Personeelsbeleid	30
	Standaard 9 Kwaliteit van het personeel	31
	Standaard 10 Kwantiteit van het personeel	32
	Voorzieningen	33
	Standaard 11 Materiële voorzieningen	33
	Standaard 12 Studiebegeleiding	34
	Kwaliteitszorg	36
	Standaard 13 Evaluatie resultaten	36
	Standaard 14 Verbetermaatregelen	37
	Standaard 15 Betrokkenheid bij kwaliteitszorg	38
	Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	40
	Standaard 16 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	40
3	Eindoordeel over de opleiding	45
4	Aanbevelingen	47
5	Bijlagen	49
	Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding	51
	Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma	53
	Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	56
	Bijlage 4: Bezoekprogramma	56
	Bijlage 5: Bestudeerde documenten	56
	Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	56
	Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid	56

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	Accountancy	croho 34406
2. Registratienummer opleiding in CROHO	Bedrijfseconomie	croho 34401
3. Oriëntatie en niveau	Hbo-bachelor	
4. Aantal studiepunten	240	
5. Afstudeerrichting(en)	Geen	
6. Variant(en)	Accountancy: voltijd Bedrijfseconomie: voltijd en deeltijd	
7. Locatie	Sittard	
8. Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO	<u>Accountancy:</u> Vorige visitatie: 10-11 oktober 2007 Besluit NVAO: 15 juli 2008 <u>Bedrijfseconomie:</u> Vorige visitatie: 10-11 oktober 2007 Besluit NVAO: 15 juni 2009	
9. Code of Conduct getekend	Zuyd Hogeschool onderschrijft de Code of Conduct	

Administratieve gegevens van de instelling

10. Naam instelling	Zuyd Hogeschool.
11. Status instelling	Bekostigd
12. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	NVT

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

Accountancy

Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Het aandeel van het totaal aantal voltijd bachelorstudenten (eerstejaars hoger onderwijs) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, voor de laatste zes cohorten.

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Instroom	40	58	60	72	65	76
Uitval	18	35	36	33	24	35
Uitval	45,00%	60,30%	60,00%	45,80%	36,90%	46,10%

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Het aandeel van de voltijd bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, voor de laatste drie cohorten.

Cohort	2005	2006	2007
Herinschrijvers	13	22	23
Uitval	5	10	9
Uitval	38,50%	45,50%	39,10%

Tabel 3: Rendement

Het aandeel van de voltijd bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, voor de laatste drie cohorten.

Cohort	2005	2006	2007
herinschrijvers	13	22	23
Diploma's	8	12	13
Rendement	61,50%	54,50%	56,50%

Tabel 4: Docentkwaliteit: gezamenlijk Accountancy en Bedrijfseconomie

NVAO: Het aandeel docenten (OP) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (OP). Bij docenten gaat het om personen (niet formatieplaatsen), ongeacht de aard van hun dienstverband (voltijd/deeltijd, tijdelijk/vast). Docenten zijn als docerend/onderwijzend personeel in de administratie opgenomen. Studentassistenten en tutoeren worden bij deze indicator niet als docent meegeteld.

Graad	MA	PhD
Percentage	90%	0%

Tabel 5: Student-docentratio: gezamenlijk Accountancy en Bedrijfseconomie

De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte aan onderwijzend personeel van de opleiding in 2012-2013. Het betreft hier het aantal fte aan onderwijzend personeel, dat is toe te schrijven aan de uitvoering van onderwijsactiviteiten. Bij freelance/ingehuurde docenten gaat het eveneens om het aantal uren voor onderwijsactiviteiten dat deze docenten zijn ingeschakeld voor de betreffende opleiding.

Ratio	28
-------	----

Tabel 6: Contacturen

Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacturen, voor ieder jaar van de opleiding. Een contactuur is een onderwijsuur waarbij een docent fysiek aanwezig is. Een docent is een persoon die onderwijs verzorgt in dienst of in opdracht van de onderwijsinstelling (inclusief studentassistenten en tutoren). Onder contacttijd vallen onder meer hoor- en werkcolleges, studiebegeleiding, stagebegeleiding, tentamens en examens, en ook studieloopbaanbegeleiding, voor zover de opleiding die voor alle studenten heeft geprogrammeerd. Bij de berekening van contacturen per week wordt het totaal aantal klokuren dat per jaar wordt geprogrammeerd door een opleiding gebruikt als grondslag, uitgaande van het aantal weken per jaar (42 weken) dat de opleiding besteedt aan onderwijsactiviteiten. Tijd voor zelfstudie, stages/werkplekleren en (onbegeleide) tijd voor afstudeeronderzoek en scriptie behoort niet tot de contacttijd.

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	12	9	5	5

Toelichting

Leerjaar 3 betreft naast de 42*5 contacturen, 13 weken stage
 Leerjaar 4 betreft naast de 42*5 contacturen, 14 weken stage (4 dagen per week)

Resultaten Landelijke OverAlToets

Over de jaren 2009 tot en met 2012 is de gemiddelde score bij de eerste kans 55,29%.

	jan-12			jun-12			jan-13		
	deelnemers	geslaagd	%	deelnemers	geslaagd	%	deelnemers	geslaagd	%
Voltijd 1e kans	27	17	63				40	15	38
Voltijd herkans				8	3	38	3	1	33
Schakel 1e kans				12	8	67	1	1	100
Contractanten/her schakel	16	3	19	6	4	67	7	2	29
Totaal	43	20	47	26	15	58	51	19	37

Bedrijfseconomie voltijd

Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Instroom	85	70	77	82	79	87
Uitval	39	37	35	36	29	46
Uitval	45,90%	52,90%	45,50%	43,90%	36,70%	52,90%

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Cohort	2005	2006	2007
Her-inschrijvers	33	46	34
Uitval	8	9	4
Uitval	24,20%	19,60%	11,80%

Tabel 3: Rendement

Cohort	2005	2006	2007
Her-inschrijvers	33	46	34
Diploma's	21	34	29
Rendement	63,60%	73,90%	85,30%

Tabel 4: Docentkwaliteit: gezamenlijk AC en BE

Graad	MA	PhD
Percentage	90%	0%

Tabel 5: Student-docentratio: gezamenlijk AC en BE

Ratio	28
-------	----

Tabel 6: Contacturen

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	12	9	5	8/5

Toelichting

Leerjaar 3 betreft naast de 42*5 contacturen een stageperiode van 20 weken
 Leerjaar 4 betreft naast de 42*8 (uitstroomprofiel Controlling) *5 (uitstroomprofiel Financiële Dienstverlening) contacturen een stageperiode van 20 weken dan wel premaster

Bedrijfseconomie deeltijd

Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Instroom	15	5	20	12	11	14
Uitval	7	3	10	2	4	7
Uitval	46,70%	60,00%	50,00%	16,70%	36,40%	50,00%

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Cohort	2005	2006	2007
Her-inschrijvers	9	7	2
Uitval	0	1	1
Uitval	0,00%	14,30%	50,00%

Tabel 3: Rendement

Cohort	2005	2006	2007
Her-inschrijvers	9	7	2
Diploma's	4	5	1
Rendement	44,40%	71,40%	50,00%

Tabel 4: Docentkwaliteit: gezamenlijk AC en BE

Graad	MA	PhD
Percentage	90%	0%

Tabel 5: Student-docentratio: gezamenlijk AC en BE

Ratio	28
-------	----

Tabel 6: Contacturen

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	4	4	4	2

Toelichting

Leerjaar 4 is betreft naast de 42*2 contacturen 21 weken voor module werkervaring en afstuderen
----

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3.

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Afgestudeerde bachelors Accountancy kunnen aan de slag als financieel dienstverlener voor het niet-controleplichtige deel van het midden- en kleinbedrijf. Ze kunnen zelfstandig werkzaam zijn of in dienst zijn bij een administratiekantoor of een accountantskantoor. Bachelor accountants kunnen doorstuderen voor Registeraccountant (RA) of Accountant-Administratieconsulent (AA).

De werkzaamheden van de afgestudeerde bachelor Bedrijfseconomie liggen op administratief, bedrijfseconomisch en financieel vlak en op het beheersbaar maken van de financiële organisatie in het geheel en in de onderliggende processen.

De beide opleidingen volgen voor hun beoogde eindkwalificaties de landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofielen. Deze zijn gevalideerd door het werkveld en vastgesteld door de HBO-raad. Met de invoering van de Wet Toezicht Accountantsorganisaties (Wta) in 2006 is bepaald dat de CEA (Commissie Eindtermen Accountancy) de eindtermen van de accountancy-opleidingen vaststelt. Deze eindtermen (de eerste versie is verschenen in 2008 en later geactualiseerd) vormen voor de opleiding een dwingend kader en hebben een basisstudiebelasting van 170 credits. De kernvakken in deze eindtermen overstijgen het bachelorniveau, voor deze vakken is nog een postbacheloropleiding (van minimaal 30 EC verplicht) nodig om het vereiste eindniveau te bereiken. De opleiding participeert in het landelijk overleg van accountancy-opleidingen, het AC-scholenoverleg (ACS). Vanuit dit overleg is het landelijk *Beroeps- en Opleidingsprofiel Accountancy HBO Accountancy (ACS, laatste versie juni 2012)* opgesteld. Het opleidingsprofiel is gebaseerd op de beroepsprofielen van de toenmalige beroepsorganisaties NIVRA (Registeraccountants) en NOvAA (Accountants Administratieconsulenten). Er is regelmatig overleg tussen de CEA en het ACS. Het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel is wat betreft concretisering, inhoud, niveau (Dublin descriptoren) en internationale eisen, gevalideerd door het werkveld en de HBO-raad. Voor de cohorten vanaf 2008 geldt dat ze voldoen aan deze eindtermen.

Voor bedrijfseconomie, voltijd en deeltijd, wordt uitgegaan van het *Landelijk Opleidingsprofiel BE (LOB, september 2010)* dat in 2012 door het LOOBE is herzien.

Het LOOBE geeft aan wat de minimale set van eindkwalificaties is waarover de afgestudeerde van de opleiding Bedrijfseconomie moet beschikken voor het majorgedeelte. Het LOOBE legt tevens de relatie tussen de werkgebieden en de Dublin descriptoren en verantwoordt op deze wijze dat de beoogde eindkwalificaties van de opleiding voldoen aan de internationale eisen.

Voor de opleiding bedrijfseconomie zijn er op dit moment nog twee opleidingsprofielen: het profiel uit 2012 waarop de huidige studenten afstuderen en het opleidingsprofiel uit 2007 waarop oudere cohorten nog kunnen afstuderen.

Het landelijk beroepsprofiel Accountancy kent vier beroepstaken: administratieve dienstverlening, fiscale dienstverlening, controle en advisering. Het competentieprofiel Accountancy bevat zes competenties, waarvan er vier zijn afgeleid van de beroepstaken. Daarnaast zijn er twee algemene competenties: adequaat functioneren binnen een accountantskantoor en zichzelf voortdurend ontwikkelen als beroepsbeoefenaar (persoonsgerichte vaardigheden). De opleiding verantwoordt op adequate wijze dat de zes competenties de CEA-eindtermen (twaalf vakgebieden) en de vier elementen van de BBA-standaard bevatten. Bovendien verantwoordt ze hoe de opleidingscompetenties, de CEA-eindtermen en de BBA-elementen in het curriculum aan de orde komen (zie standaard 3). Het landelijk beroepsprofiel Bedrijfseconomie (LOB 2012) onderscheidt vier werkgebieden: inrichten en onderhouden van de planning & controlcyclus; selecteren, definiëren, inrichten en ontsluiten van informatiesystemen; opstellen van financieel-economische informatie; en identificeren, beoordelen en beheersen van organisatierisico's. Voor elk van de werkgebieden zijn drie of vier beroepsproducten benoemd. De opleiding geeft aan waar de vier BBA-elementen in het onderwijs aan bod komen (zie standaard 3). De eindkwalificaties van de beide opleidingen zijn opgenomen in bijlage 1. Beide opleidingen hebben de eindkwalificaties vertaald naar leerdoelen voor de verschillende onderwijseenheden (zie ook standaard 3).

Beide opleidingen gebruiken de vrije ruimte voor de profilering ten opzichte van de landelijke eisen. Deze profilering is tot stand gekomen in overleg met de beide werkveldcommissies, die de opleidingsprofielen hebben gevalideerd.

Voor de opleiding Accountancy is de ruimte naast de verplicht voorgeschreven kennis door de CEA beperkt. In de vrije ruimte wordt (extra) aandacht besteed aan bedrijfsadministratie, belastingrecht, communicatie/managementvaardigheden en riskmanagement en aan de BBA-elementen onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap en verantwoord handelen. De opleiding heeft aangegeven waar deze aspecten aan de orde komen: in de stages en in een aantal onderwijsvakken.

Ook de opleiding Bedrijfseconomie noemt een aantal vakken waaraan meer aandacht wordt gegeven dan in het landelijk profiel, bijvoorbeeld sociaal zekerheidsrecht, extra aandacht voor belastingrecht en financiële planning. Het panel ziet ook meer aandacht voor bedrijfsadministratie dan landelijk. De opleiding profileert zich bovendien door het aanbieden van twee uitstroomprofielen: Controlling en Financiële Dienstverlening.

De opleidingen hebben een visie op onderzoek die aansluit op het domein van de accountancy en bedrijfseconomie. Het gaat om praktijkgericht onderzoek dat is gericht op de oplossing van praktijkproblemen in het beroepsveld. Het moet leiden tot implementeerbare oplossingen en aanbevelingen.

Overwegingen en conclusie

De beide opleidingen volgen de betreffende landelijke beroeps- en opleidingsprofielen. De opleiding Accountancy verantwoordt dat zij bovendien de eindtermen van de CEA (Commissie Eindtermen Accountancy) volgt. Beide opleidingen verantwoorden hun eindkwalificaties ten opzichte van de BBA-standaarden. De landelijke eindkwalificaties zijn verantwoord ten opzichte van de Dublin descriptoren.

De opleidingen profileren zich in zekere zin ten opzichte van de andere opleidingen in het land door de invulling van de vrije ruimte. Daarover hebben ze overleg met de werkveldcommissies. Het panel herkent weliswaar de eigen invulling, maar is van mening dat er geen sprake is van een specifieke profilering. De opleidingen hebben vooral een breed en degelijk karakter.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Programma

Beknopte beschrijving van de curricula

Het onderwijsprogramma bestaat over de vier studiejaren uit twee semesterblokken per jaar (zie voor een beschrijving van de onderwijsprogramma's bijlage 2).

Voor de eerste twee studiejaren is het onderwijsprogramma voor de beide voltijdopleidingen hetzelfde. Elk blok heeft een of meer casussen (totaal 3 EC). Dat is de integrale leerlijn. Daarnaast zijn er onderwijsvakken (kennislijn) en wordt er aandacht besteed aan persoonlijke vaardigheden en studieloopbaanbegeleiding (vaardighedenlijn). De studiejaren 3 en 4 kennen voor een deel dezelfde opbouw met een casus, onderwijsvakken en persoonlijke vaardigheden. Daarnaast doen studenten Accountancy een stage van 19 EC in blok 6 en studenten Bedrijfseconomie een stage van 27 EC in blok 5. In blok 7 bereiden de studenten AC zich voor op de OAT (20 EC) en in blok 8 doen ze onder meer een afstudeerstage (4 EC) en voeren ze een afstudeeropdracht uit (10 EC). Studenten BE kiezen in blok 7 voor een uitstroomprofiel door een keuze voor een van de twee aangeboden minoren. In blok 8 doen ze onder meer een afstudeerstage (14 EC) en werken ze aan een afstudeeropdracht (14 EC).

Het deeltijdprogramma BE komt voor een deel overeen met het voltijdprogramma. De thematiek in de eerste twee jaar is hetzelfde, de vakken komen voor een belangrijk deel overeen. Studenten maken in elk blok een beroepsproduct binnen het eigen bedrijf en volgen daarnaast een aantal vakken. In het laatste semester maken ze een afstudeerwerkstuk (15 EC).

Standaard 2 Oriëntatie van het programma

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

Kennisontwikkeling

De kennisontwikkeling van de studenten vindt plaats in de kennisleerlijn. De kenniscomponent is sterk vertegenwoordigd. Er wordt gebruik gemaakt van verplichte en aanbevolen literatuur, zowel Nederlandstalig als Engelstalig. Het panel vindt de kwaliteit van de vakliteratuur voldoende actueel, relevant en van voldoende niveau. Daarnaast wordt relevant studiemateriaal gebruikt dat is ontleend aan de beroepspraktijk, zoals jaarverslagen, casussen die met het werkveld zijn ontwikkeld en actuele artikelen over het vakgebied. Studenten uiten tegenover het panel hun tevredenheid over de actualiteit van de studie. Het studiemateriaal vinden studenten actueel en er worden met enige regelmaat gastsprekers uitgenodigd. De docenten zijn naar hun mening goed op de hoogte van de actualiteit en stimuleren hen op zoek te gaan naar actuele en internationale artikelen. Het panel constateert dat de opleidingen relatief veel aandacht besteden aan bedrijfsadministratie. Studenten waarderen dit. Studenten Accountancy geven aan behoefte te hebben aan meer verdieping op het gebied van Excel.

Ontwikkeling van beroepsvaardigheden

De studenten ontwikkelen op verschillende manieren beroepsvaardigheden. In elk blok werken ze aan een integratieve casus of opdracht die is afgeleid van authentieke beroepstaken. Dit zijn relevante en actuele casussen. Ook is in elk onderwijsblok de ontwikkeling van sociale, communicatieve en managementvaardigheden en vaardigheden op het gebied van actuele IT-toepassingen opgenomen. Ook bedrijfsbezoeken en gastcolleges over actuele onderwerpen zijn een onderdeel van het curriculum. In het derde jaar volgen studenten Accountancy en Bedrijfseconomie voltijd een blok Capita Selecta, dat is gericht op trends in de beroepspraktijk.

Studenten AC en BE voltijd ontwikkelen beroepsvaardigheden in een beroepsopleidende stage in het derde jaar en in de afstudeerstage in het vierde jaar. De opleidingen hebben hiervoor duidelijke handleidingen. De stageverslagen van de beroepsopleidende stages in jaar 3 laten zien dat de studenten aan concrete doelen werken en dat ze de geleerde theorie in de praktijk toepassen. De verslagen zijn goed opgebouwd en zijn voorzien van goede literatuurverwijzingen. Voorafgaand aan de beroepsopleidende stage volgen de studenten een zinvolle stagevoorbereidingsmodule, waarin ze bijvoorbeeld hun persoonlijke stagedoelen formuleren. Slechts weinig studenten doen een stage in het buitenland. Ze hebben wel de mogelijkheid daarvoor, maar de opleidingen stimuleren dit niet zozeer. Deeltijdstudenten BE volgen alleen een beroepsopleidende stage als ze niet over een relevante werkplek beschikken (zie verder standaard 4).

De stage in het vierde jaar staat met name in het teken van de afstudeeropdracht, die studenten individueel uitvoeren bij een bedrijf. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor het verwerven van de opdracht.

Daarbij kunnen ze gebruik maken van een bestand van stagebedrijven van de opleidingen. De geschiktheid en kwaliteit van de opdracht wordt beoordeeld door het stagebureau. In standaard 16 wordt ingegaan op de kwaliteit van de afstudeerproducten.

Relevante onderzoeksvaardigheden

In 2010 is door de curriculumcommissie besloten om een gestructureerde en geïntegreerde leerlijn Methoden en Technieken van Onderzoek te ontwikkelen voor de curricula Accountancy en Bedrijfseconomie. Daarin was weliswaar aandacht voor de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden maar van een duidelijke leerlijn was nog geen sprake. Vanaf 2012 is een doorlopende leerlijn door het gehele curriculum ingevoerd. Met ingang van september 2012 is het lectoraat Innovatief Ondernemen verbonden aan de opleidingen AC/BE en er zijn plannen om een tweede lector te benoemen. Dit biedt de ruimte om onderzoek meer te integreren in het onderwijs en in het werk van de docenten. Vanuit de opleidingen is er voor gekozen om onderzoek te integreren in het bestaande curriculum en om geleidelijk aan het niveau van de onderzoeksvaardigheden te verhogen. Het panel heeft geconstateerd dat de opleidingen bezig zijn om de onderzoekscomponent in het programma in te bouwen.

Volgens de *NSE 2011 en 2012* zijn studenten tevreden over de inhoud van het programma, zoals de aansluiting van de opleiding op actuele ontwikkelingen, de algemene vaardigheden die ze leren en de praktijkgerichtheid van de opleiding.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de studenten van beide opleidingen kennis en vaardigheden op voldoende niveau krijgen aangeboden. De vakliteratuur is voldoende actueel, relevant en geschikt voor het bachelorniveau. De casuïstiek is relevant en biedt de studenten de mogelijkheid hun kennis toe te passen. De stages bieden studenten goede mogelijkheden om concrete beroepsvaardigheden te ontwikkelen. Vanaf 2012 is een onderzoeksleerlijn als doorlopende leerlijn door het gehele curriculum ingevoerd. Op het gebied van internationalisering, stimuleert en ondersteunt de opleiding buitenlandse stages voor studenten. Daarnaast is in het programma op voldoende niveau aandacht voor de internationale omgeving.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 3   Inhoud van het programma

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

Relatie beoogde eindkwalificaties en programma

De opleidingen hebben de beoogde eindkwalificaties (competenties AC respectievelijk werkgebieden BE) vertaald naar leerdoelen.

Binnen een onderwijsblok komen een of meerdere beroepscompetenties/beroepsproducten en een of meerdere persoonsgerichte competenties, die samenhangen met de casus of de opdracht, aan bod. Per blok is aangegeven welke competenties of werkgebieden aan de orde komen alsmede welke leerdoelen. Dit wordt onder meer aangegeven in overzichtelijke studiewijzers per blok. Uit totaaloverzichten van elke opleiding blijkt dat alle competenties AC, werkgebieden BE en alle leerdoelen in het programma aan bod komen. Voor de opleiding AC is tevens aangegeven op welk niveau de leerdoelen in de verschillende onderwijseenheden worden getoetst. De opleiding AC verantwoordt bovendien waar de door CEA voorgeschreven vakonderdelen in het curriculum aan bod komen en hoeveel EC daaraan wordt besteed. Beide opleidingen geven aan waar de BBA-elementen in het curriculum aan de orde komen.

Het panel stelt op basis van deze overzichten en bestudering van ander materiaal vast dat de eindkwalificaties door de beide onderwijsprogramma's worden gedekt. Het stelt bovendien vast dat de voorgeschreven vakgebieden en eindtermen van de CEA in het programma aan bod komen.

Samenhang in het programma

Elk blok is ingericht volgens de drie leerlijnen. Dit zijn doorlopende leerlijnen over de gehele opleiding. In de kennisleerlijn komt de opbouw van de kennis voor de verschillende vakgebieden tot uiting. De persoonsgerichte leerlijn geeft de opbouw weer van de vaardigheden, zoals Nederlands, Engels en managementvaardigheden. De kennis en vaardigheden komen samen in de integratieve leerlijn. Het programma is concentrisch opgebouwd. De competenties en werkgebieden komen in meerdere fasen van de opleidingen terug, in toenemende complexiteit en met toenemende verantwoordelijkheid van de student voor zijn leerproces.

In de studieloopbaanbegeleiding wordt de voortgang van het leerproces van de student bewaakt. De student legt zijn persoonlijke professionele ontwikkeling zelf vast in een portfolio, een mentor bewaakt hierbij het proces (vergelijk standaard 12). De studieloopbaanbegeleiding behoort tot de persoonsgerichte leerlijn.

Het panel stelt op basis van bestudering van het studiemateriaal vast dat er sprake is van een goede inhoudelijke opbouw in de onderwijsprogramma's.

De opbouw binnen de drie leerlijnen is herkenbaar aanwezig. Dat geldt eveneens voor de samenhang binnen de blokken. De vakkennis en de vaardigheden die studenten in het blok aangereikt krijgen sluiten aan bij de integratieve casus. De casuïstiek is ook goed gekozen. Volgens de *NSE 2011 en 2012* zijn de studenten tevreden over het niveau van de opleiding, over de samenhang tussen de verschillende onderdelen en over de aansluiting van de stages bij het overige onderwijs. In het gesprek met het panel vertellen studenten dat zij in jaar 1 en 2 altijd het verband zien van de vakken met de centrale casus. In jaar 3 en 4 van Bedrijfseconomie voltijd is er meer sprake van casuïstiek per vak. In de deeltijd BE-opleiding werken de studenten elk kwartaal aan een beroepsproduct in het kader van een casus uit hun eigen bedrijf of aangedragen door de opleiding. Ook hier is sprake van duidelijke verbanden van de vakken met de casus.

Docenten leggen het panel uit dat er bewust is gekozen voor de toekenning van een laag aantal EC voor de centrale casus, omdat dit een groepsgebonden leereenheid is. Het grootste deel van de EC wordt toegekend voor studieonderdelen die studenten individueel volgen en afsluiten.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de opleiding hun eindkwalificaties op inzichtelijke wijze hebben vertaald naar leerdoelen voor de verschillende onderwijsseenheden. Op die manier zorgen ze ervoor dat de studenten alle eindkwalificaties kunnen realiseren.

Door de drie leerlijnen heeft het programma een duidelijke inhoudelijke opbouw. Binnen de blokken worden deze leerlijnen met elkaar in verband gebracht. In de casussen komen de theorie en de praktijk samen. De thema's zijn goed gekozen. Door deze opbouw is een gedegen programma gecreëerd.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 4   Vormgeving van het programma

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

De opleiding heeft haar didactisch concept vastgelegd in het onderwijs- en toetsbeleid. Studenten realiseren beroepscompetenties/beroepsproducten en persoonsgerichte competenties in een integratieve casus of opdracht die is ontleend aan de beroepspraktijk. Ze ontwikkelen kennis en vaardigheden die hiervoor nodig zijn via drie samenhangende leerlijnen: de kennis -, de persoonsgerichte- en de integratieve leerlijn. Studenten van de voltijdopleidingen AC en BE doen praktische leerervaringen op in stages, deeltijdstudenten BE in de werksituatie en in de module werkervaring. In studieloopbaanbegeleiding werken studenten aan zelfreflectie en aan andere persoonlijke vaardigheden. In de loop van de opleiding wordt toegewerkt naar toenemende complexiteit en naar toenemende mate van zelfstandig werken door de student.

De opleidingen maken gebruik van een grote hoeveelheid werkvormen. In de integratieve leerlijn wordt gebruik gemaakt van casuïstiek en van begeleid en onbegeleid groepswork, van spreekuren en van feedbackbijeenkomsten; in de kennisleerlijn van hoor-, instructie- en werkcolleges, van practica en van groepswork; en in de persoonsgerichte leerlijn van mentorbijeenkomsten (studieloopbaanbegeleiding), individuele gesprekken, instructiecolleges, groepswork en trainingen (managementvaardigheden en communicatieve vaardigheden Nederlands en Engels).

Volgens de *NSE 2011 en 2012* zijn de studenten tevreden over de mate waarin de inhoud van de opleiding stimulerend is en over de gehanteerde werkvormen. Dat komt eveneens naar voren uit de gesprekken met het panel. De inbreng van de studenten in het groepswork wordt in voldoende mate begeleid en bewaakt.

Het didactisch concept wordt voldoende gedragen door de docenten. De aanpak kan gekenschetst worden als degelijk. Docenten zien het gebruik van meer interactieve werkvormen en van social media als een uitdaging. Een pilot op het gebied van de mogelijkheden van social media zou volgens hen kunnen leiden tot meer enthousiasme voor het gebruik ervan.

Deeltijdstudenten BE leggen gedurende de opleiding een portfolio aan, waarin ze aan het eind van de opleiding moeten aantonen dat ze 420 uur (15 EC) hebben gewerkt in de juiste richting en op het juiste niveau. In het document *Informatie onderwijsseenheid werkervaring* is een set van mogelijke documenten aangegeven op basis waarvan studenten in de vorm van een portfolio aan de werkervaringseis kunnen voldoen. De informatie biedt ruimte voor aanvullend bewijs. De werkervaring wordt in het vierde jaar expliciet beoordeeld op basis van het portfolio. De beoordeling geschiedt door twee examinatoren aan de hand van een beoordelingsformulier.

Het panel heeft geconstateerd dat de toekenning van maximaal 15 EC aan de werkervaringseis in jaar 4 minimaal is. Het kenmerk van deeltijdonderwijs hbo is dat studenten naast hun studie een baan hebben. Door per studiejaar EC toe te kennen voor de werkervaring wordt voorkomen dat studenten zonder baan de studie kunnen volgen. Door alleen in jaar 4 EC toe te kennen aan de werkervaring (waarbij men ook een stage zou kunnen doen) lijkt het onderscheid tussen voltijd en deeltijd minimaal. De opleiding stelt dat naast de expliciete beoordeling de werkervaring ook impliciet wordt beoordeeld doordat de beroepsproducten (33 EC) direct zijn gekoppeld aan de werkpraktijk van de student en dat daarmee de werkpraktijk impliciet wordt beoordeeld. Bovendien beoordeelt de studieloopbaanbegeleider de studenten op hun POP/actieplan (9 EC). Ten slotte worden bij de toekenning van EC in de kennisleerlijn impliciet credits toegekend aan de werkervaring, omdat deeltijdstudenten zich de aangeboden leerstof sneller eigen maken doordat ze leren vanuit de context van hun werk. De opleiding voert, onder meer naar aanleiding van het rapport 'Goed Verkort' van de Inspectie van het Onderwijs, overleg met andere deeltijd BE-opleidingen over het curriculum en over de toekenning van EC, in het bijzonder voor werkervaring.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de opleidingen een gedegen didactisch concept hanteren en daaraan een praktische invulling geven met een sterk accent op het aanbrengen van vakkennis. De opleidingen maken op zinvolle manier gebruik van casuïstiek en gebruiken een variatie aan passende werkvormen.

Het panel stelt vast dat de opleiding de werkervaring van de deeltijdstudenten BE voor een belangrijk deel impliciet toetst. Het panel heeft wel de indruk dat de opleiding de werkervaring van de studenten voldoende in beeld heeft. Het raadt de opleiding aan de beoordeling van de werkervaring meer expliciet te verantwoorden. Het feit dat de opleiding zich met andere opleidingen buigt over de deeltijdvariant, waardeert het panel positief. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 5   Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

De opleidingen hanteren de wettelijke toelatingseisen. Toelaatbaar zijn studenten met een diploma havo, vwo of mbo niveau 4. Voor vwo en mbo niveau 4 gelden geen aanvullende eisen, voor havo zijn afhankelijk van het profiel wel aanvullende eisen gesteld met betrekking tot economie en wiskunde. Studenten met een in het buitenland afgegeven getuigschrift dienen voldoende beheersing van de Nederlandse taal te kunnen aantonen door middel van een certificaat NTII2. Studenten die niet toelaatbaar zijn en ouder dan 21 kunnen via de 21+ toets bij positief resultaat alsnog de opleiding gaan volgen. Eventuele vrijstellingen op basis van opleiding of EVC-rapportage beoordeelt de Examencommissie. Diploma's en criteria die toegang geven tot de opleiding staan uitvoerig beschreven in de Onderwijs- en Examenregeling en staan voor studenten nog eens extra, zij het beknopt, vermeld in de studiegids.

De opleidingen kennen een september- en een februari-instroom. Instromers met een vooropleiding havo- of mbo-4 (voltijd) krijgen een intake-assessment en een (niet-bindend) instroomadvies. Vwo-instromers kunnen opteren voor een verkort traject (AC: 3,5 jaar; BE voltijd: 3 jaar). De geschiktheid daarvoor wordt getoetst in een uitvoerig intakegesprek. Studenten met een vooropleiding mbo-4 administrateur en assistent accountant met doorstroomdeelkwalificatie kunnen vrijstellingen aanvragen en een 3,5 jarig traject volgen. Verzoeken voor vrijstellingen moeten worden goedgekeurd door de examencommissie. Deeltijdstudenten BE hebben bij instroom een intakegesprek.

De opleiding merkt op dat de hoge uitvalcijfers voor het eerste jaar erop wijzen dat de aansluiting niet goed verloopt. Ze hebben daarom maatregelen getroffen om de aansluiting te verbeteren. Ze besteden meer aandacht aan voorlichtingsactiviteiten, houden intakegesprekken en organiseren een introductieprogramma voor de voltijdstudenten. De intakegesprekken leiden tot een niet-bindend studieadvies: een rood of groen stoplicht.

Voorts bieden ze studenten de mogelijkheid om eventuele spelling- en rekendeficiënties weg te werken via een zelfstudiepakket en spreekuren en bieden ze vwo-studenten voor de verkorte route een opstartcursus bedrijfsadministratie aan. Tijdens de studie zijn er veel contactmomenten (zie standaard 6), is intensieve studieloopbaanbegeleiding en is er in het eerste semester van de propedeuse voltijd huiswerk- en aanwezigheidsplicht.

Uit het gesprek met studenten maakt het panel op dat de opleidingen zorgvuldig omgaan met de instroom van de studenten. Zo geven zij aan dat de voorlichting die ze hebben gekregen tijdens open dagen overeen komt met wat ze in de opleiding tegenkomen. Ze benoemen dat als 'kritisch attent' gemaakt worden. Ook uit de *NSE 2011 en 2012* blijkt dat studenten positief zijn over de voorlichting en over de aansluiting op de vooropleiding.

Overwegingen en conclusie

De opleidingen hanteren de wettelijke toelatingseisen. Het panel vindt dat de opleidingen goede maatregelen treffen om de hoge uitval in het eerste jaar terug te brengen en dat ze veel aandacht besteden aan de instroom van studenten. De opleidingen hebben zelf aangegeven dat ze nog niet tevreden zijn over de effecten van de ingevoerde maatregelen. Het panel constateert dat de opleidingen het rendement in de propedeuse zeer serieus nemen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 6   Studeerbaarheid

<i>Het programma is studeerbaar.</i>

Bevindingen

Bij de ontwikkeling van het programma is voor de verschillende onderdelen de nominale studielast vastgelegd. De studielast wordt geëvalueerd door de curriculumcommissie, blokcoördinatoren en docenten op basis van studentevaluaties en de gerealiseerde studievoortgang. De geprogrammeerde studielast is 40 uur per week gedurende 42 weken. Als studenten gemiddeld een ervaren studielast van meer dan 35 uur aangeven, dan wordt de studielast als te hoog beschouwd, bij minder dan 30 uur als te laag. Dan volgt bespreking in het klassenvertegenwoordigersoverleg en de opleidingscommissie en evaluatie in de curriculumcommissie. Indien nodig worden aanpassingen aangebracht.

Studenten Accountancy hebben in de achtereenvolgende jaren 12, 9, 5 en 5 contacturen per week; voltijdstudenten Bedrijfseconomie hebben achtereenvolgens 12, 9, 5 en 5 (profiel Financiële Dienstverlening) respectievelijk 8 contacturen (profiel Controlling). De deeltijdopleiding Bedrijfseconomie heeft achtereenvolgens 4, 4, 4 en 2 contacturen. Uit de gesprekken van het panel blijkt dat de studenten in de eerste twee jaar doorgaans vier dagen per week op school zijn.

Uit *blokevaluaties* blijkt dat studenten minder studiebelasting ervaren dan het geprogrammeerde aantal studiepunten. Volgens de *NSE 2011 en 2012* zijn studenten hier echter redelijk tevreden over, evenals over de spreiding van de studielast.

Ook over het rooster, over het tijdig bekend maken van resultaten en over de bereikbaarheid en de betrokkenheid van de docenten zijn ze positief. Met ingang van 2012-2013 zijn de roosters meer gestandaardiseerd met zo veel mogelijk gelijke roosters over de weken van het kwartaal.

De opleidingen hebben veel maatregelen getroffen om belemmering van de studievoortgang te voorkomen. Zo is het programma bijvoorbeeld verdeeld in semesters die zijn verdeeld in twee delen van 10 weken met vergelijkbare studielast en met toetsing aan het eind van deze kwartalen. Studenten worden via studiewijzers en jaarroosters geïnformeerd over de onderwijsblokken, toetsperioden, inzagenmomenten en bijzondere activiteiten. De lessen voor de deeltijdstudenten BE zijn geconcentreerd op één avond.

De opleidingen hanteren een bindend studieadvies van 52 EC, voor de februari-instroom 55 EC. De voltijdopleidingen stellen voorts ingangseisen aan het volgen van de beroepsopleidende stage in het derde jaar en de afstudeerstage. Door de opleiding Accountancy worden bovendien ingangseisen gesteld voor het OAT-blok. De opleiding Bedrijfseconomie stelt eisen ten aanzien van het uitstroomprofiel Controlling. De regelingen zijn opgenomen in de OER's van beide opleidingen.

De opleidingen volgen het beleid van Zuyd Hogeschool wat betreft het studeren met een functiebeperking, waaronder dyslexie. Studenten kunnen bij persoonlijke problemen worden doorverwezen naar de decaan. Studenten gaven aan dat je extra aandacht krijgt als je bijvoorbeeld dyslectisch bent, onder andere door meer tijd bij een tentamen, een groter lettertype bij een toets en eventueel speciale ICT-aanpassingen. De opleidingen bieden ook faciliteiten voor topsporters om hun studie te combineren met de sport en volgen hierbij de Regeling Topsport van Zuyd Hogeschool.

Overwegingen en conclusie

De opleidingen bevorderen door de duidelijke structuur van het programma de mogelijkheid voor studenten om de studie vlot te doorlopen. Het bindend studieadvies en ingangseisen voor belangrijke studieonderdelen worden goed gebruikt als middel om studenten te stimuleren tot studeren.

Het panel heeft op grond van gesprekken en materiaalbestudering de indruk dat studenten de studiebelasting als redelijk ervaren. De opleiding houdt wat dit betreft in voldoende mate de vinger aan de pols en neemt maatregelen als dat nodig is.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 7 Duur

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen

De door de opleidingen ontworpen programma's betreffen 240 studiepunten verdeeld over 4 studiejaar van elk 60 studiepunten. In curriculumoverzichten is de verdeling van de studiepunten verantwoord. Door vrijstellingen en EVC kan de studieduur korter zijn.

Overwegingen en conclusie

De opleidingen voldoen aan de wettelijke eisen ten aanzien van de omvang en de duur van een bachelorprogramma.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Personeel

Standaard 8 Personeelsbeleid

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

De opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie van Zuyd Hogeschool sluiten aan op het kernthema 'Professionele docenten' volgens de visie van Zuyd op onderwijs. Hierin staat aangegeven: 'Docenten moeten actuele theoretische kennis hebben en kennis en vaardigheden in relatie tot de beroepspraktijk. Zij beschikken zonder uitzondering over didactische bevoegdheden. Docenten leveren prestaties die voortvloeien uit de bekwaamheid en attitude om de inhoud, de didactiek en de organisatie van de opleiding tot een hoog niveau te brengen.'

Het personeelsbeleid van de opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie is vastgelegd in het *Strategisch personeelsplan 2012-2016* van de faculteit.

De opleidingen eisen van docenten in principe een afgeronde masteropleiding, relevante praktijkervaring en goede didactische kwaliteiten. Daarnaast zijn ervaring in onderzoeksactiviteiten en met internationaliseringsactiviteiten wenselijk. Van medewerkers verwacht men een actief lerende houding, eigen verantwoordelijkheid nemen voor de persoonlijke ontwikkeling, invulling kunnen geven aan het begrip ondernemerschap en teamplayer zijn. Als docenten niet aan alle eisen voldoen, krijgen ze passende scholing aangeboden, bijvoorbeeld het volgen van een masteropleiding.

Docenten zijn ingedeeld in twee teams, een voor Accountancy en een voor Bedrijfseconomie. De teamleiders voeren de jaarlijkse functionerings- en beoordelingsgesprekken met de docenten waarin onder andere aan de orde komen de door de medewerker gewenste deskundigheidsbevordering en ontwikkelmogelijkheden. Docenten worden gestimuleerd om de eigen professionalisering goed op peil te houden en krijgen daarvoor standaard 3% van hun taken beschikbaar gesteld. In totaal is 10% van de formatie-omvang van de docent beschikbaar voor deskundigheidsbevordering. In de functioneringsgesprekken worden afspraken gemaakt over deskundigheidsbevordering. De afspraken worden verzameld in een scholingsplan. De afgelopen twee jaren is op teamniveau aandacht besteed aan professionalisering op het gebied van toetsing en van onderzoeksvaardigheden.

Daarnaast vragen de programma's van beide opleidingen incidenteel ook om specifieke expertise uit de praktijk. Bovendien willen de opleidingen incidentele groei en krimp in studentenaantallen kunnen opvangen. Het beleid voor de opleidingen is erop gericht de benodigde formatieomvang voor 80-90% in te vullen met eigen medewerkers en voor de overige 10-20% flexibel personeel in te zetten. In lijn met het faculteitsbeleid zal dit in de toekomst groeien naar 20-25%.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de opleiding een adequaat personeelsbeleid voert. Er wordt in voldoende mate aandacht besteed aan het functioneren van docenten middels de gesprekscyclus en aan de professionalisering van docenten.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 9   Kwaliteit van het personeel

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

Van de vaste docenten Accountancy en Bedrijfseconomie heeft meer dan 90% een relevante opleiding op masterniveau afgerond en voldoet nagenoeg iedereen aan het criterium van didactische bekwaamheid. Docenten die vanaf 1 september 2012 in dienst zijn en nog niet aan de eisen voldoen, zijn bezig met het behalen van het getuigschrift.

De docenten die op contractbasis onderwijs verzorgen, zijn geselecteerd op hun inhoudelijke deskundigheid die ze hebben opgedaan via opleiding en ervaring in de beroepspraktijk. Van hen heeft 90% een relevante opleiding op masterniveau afgerond en voldoet meer dan 75% aan het criterium van didactische bekwaamheid.

Het panel heeft op basis van de gesprekken en de bestudeerde cv's kunnen constateren dat de docenten van AC/BE inhoudelijk over voldoende vakkennis beschikken.

Binnen het docententeam is de spreiding over de vakspecifieke kennisgebieden in ruime mate aanwezig. Alle vaste docenten beschikken over een didactische aantekening of zijn hiermee bezig. Ze hebben tevens ruime kennis, ervaring en relaties met de beroepspraktijk door werkervaring, stagebegeleiding, contacten met het werkveld en het volgen van bedrijfsstages. Ruim een derde van het docententeam is werkzaam in de beroepspraktijk, voert taken uit in het kader van contractactiviteiten of is korter dan vijf jaar geleden werkzaam geweest in de beroepspraktijk. Alle gastdocenten die van tijd tot tijd worden ingezet, zijn werkzaam in de beroepspraktijk.

Alle docenten hebben de afgelopen jaren de nodige expertise op het gebied van toetsen en beoordelen opgedaan, dit zal ook in de komende jaren een aandachtspunt blijven.

Docenten zijn onder andere betrokken bij onderzoek voor zover ze afstudeerstages en afstudeerwerkstukken begeleiden. Deze docenten krijgen inhoudelijke ondersteuning op het gebied van onderzoeksvaardigheden en het kunnen participeren in of het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek.

Overwegingen en conclusie

Het panel is, op basis van de gesprekken en het bestudeerde materiaal, van mening dat de opleidingen AC en BE beschikken over een goed gekwalificeerd docententeam. Het overgrote deel van het team heeft een opleiding op masterniveau en de actuele kennis en ervaring met het werkveld is ruim aanwezig. Het team maakt op het panel een enthousiaste indruk.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 10   Kwantiteit van het personeel

<i>De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.</i>

Bevindingen

In studiejaar 2012-2013 bedraagt het aantal docenten voor de beide opleidingen 41 (22,7 fte) en staan er (teldatum 1 oktober 2012) 635 studenten ingeschreven. Daarmee realiseren de opleidingen een docent-studentratio van 1:28. Dat komt overeen met de streefratio. Bij het bepalen van de docent-studentratio zijn alle medewerkers meegerekend met een aanstelling Onderwijzend Personeel. Hierbij inbegrepen zijn ook studentbegeleiding, deskundigheidsbevordering, innovatie, organisatietaken, coördinatietaken en overige taken die samenhangen met de realisatie van het programma.

In het MTO van 2012 springt de ervaren werkdruk er opvallend negatief uit. De resultaten van het MTO hebben geleid tot een aantal maatregelen zoals: de facilitering van de begeleiding van afstudeerstages en afstudeerwerkstukken is verruimd, er is een standaardweekrooster ingevoerd dat voorziet in geharmoniseerde lessen, vaste aanvangstijden, gezamenlijke pauzes, compacte roostering en een evenwichtige verdeling over de lesweken.

Uit de gesprekken met de docenten is het panel gebleken dat de werkdruk op dit moment anders wordt ervaren dan een aantal jaren geleden en dat dit ook voor iedereen individueel weer anders is. Als een docent tijdig aangeeft dat hij overvol zit, luistert het management hier ook naar. Het taakbelastingsmodel dat men hanteert, wordt wel steeds aangepast maar iedereen is voor 100% ingepland dus is er vrijwel nooit extra tijd voor bijvoorbeeld tussentijds werkoverleg. Studenten geven aan dat de docenten goed bereikbaar en benaderbaar zijn. Vanuit het management is aangegeven dat men zich bewust is van de werkdruk en dat er maatregelen zijn genomen om hier iets aan te doen, zoals het instellen van verschillende werkgroepen, het invoeren van een nieuw taakbelastingsmodel en het faciliteren van de begeleiding van afstudeerstages en -werkstukken. Er is een pilot uitgevoerd met een standaard weekrooster vanaf studiejaar 2012-2013, met vaste aanvangstijden, gezamenlijke pauzes en een evenwichtige verdeling over lesweken. Docenten gaven aan dat ze dit prettig vinden en dat het minder werkdruk oplevert.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de opleidingen over voldoende personeel beschikken voor de uitvoering van het onderwijs. Er is weliswaar sprake van een behoorlijke werkdruk, maar het management heeft passende maatregelen genomen om de werkdruk te verlagen. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Voorzieningen

Standaard 11   Materiële voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het panel heeft tijdens de visitatiedagen een rondleiding gekregen door het gebouw en heeft de voorzieningen kunnen bekijken. Er zijn hoorcollegezalen (voor 50, 70 en 120 studenten) maar daarvan wordt niet veel gebruik gemaakt, omdat het meestal gaat om kleine aantallen studenten. De overige leslokalen zijn voldoende geoutilleerd waarbij het panel wel opmerkt dat niet alle lokalen beschikken over een smartboard of beamer. In één lokaal is alleen een zogenaamd 'krijtjesbord' aanwezig waar vooral de door de studenten zeer gewaardeerde docent wiskunde gebruik van maakt.

Er zijn voldoende ruimtes waar studenten in groepjes kunnen werken aan een casus en werkplekken waar ze individueel aan de slag kunnen. Er is een bibliotheek waar studenten en medewerkers gebruik van kunnen maken en op de hele locatie is er draadloos toegang tot het netwerk van de hogeschool en internet.

Docenten hebben vaste werkplekken in ruimtes die ze met elkaar delen. Voor het voeren van gesprekken en overleg zijn spreekkamers en vergaderruimtes beschikbaar.

Als docenten thuis willen werken, kan dat, zij hebben ook thuis toegang tot het netwerk van de hogeschool.

Uit de *NSE 2011 en 2012* blijkt tevredenheid over de voorzieningen. Dit blijkt eveneens uit de gesprekken van het panel met studenten en docenten.

Overwegingen en conclusie

Het panel constateert dat de voorzieningen toereikend zijn voor de uitvoering van het onderwijs. Het komt tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 12   Studiebegeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Studenten worden tijdens de opleiding op verschillende manieren begeleid. In de studieloopbaanbegeleiding koppelen de opleidingen aan elke student een mentor, bij Bedrijfseconomie deeltijd studiecoach genaamd. De mentor heeft een coachende en een toetsende rol en heeft tot taak het totale leerproces (kennis, vaardigheden en attitude) van de student te bevorderen, te coachen en te beoordelen.

Met ingang van studiejaar 2011-2012 is de mentoraatsbegeleiding bij de voltijd opgesplitst in twee delen. In de eerste twee leerjaren krijgt de student een mentor aangewezen die als taak heeft te zorgen dat de student zich snel thuis voelt op de opleiding en zich goed kan oriënteren op de studie. In jaar 3 krijgt de student een nieuwe mentor die de student ondersteuning biedt bij het kiezen van het juiste uitstroomprofiel (dit geldt alleen voor de opleiding Bedrijfseconomie) en van de meest geschikte stageplaats en die samen met de student bekijkt of er mogelijkheden zijn voor een vervolgstudie. Voor de deeltijd Bedrijfseconomie geldt dat studenten tijdens hun studie dezelfde mentor houden.

Naast de mentor leveren de docenten een bijdrage aan de begeleiding van de studenten: de vakdocenten brengen hun ervaring uit de praktijk mee, dragen kennis over en toetsen en beoordelen de studenten en geven hen feedback. Bedrijfsmentoren en docentbegeleiders ondersteunen de student tijdens de beroepsopleidende stage en geven hen feedback. De afstudeerstage en het afstudeerproduct worden begeleid door de docentbegeleider en de bedrijfsmentor. De docentbegeleider beoordeelt ook het afstudeervoorstel.

In speciale gevallen kan de student worden doorverwezen naar de decaan, bijvoorbeeld als er sprake is van problemen van persoonlijke aard. Indien nodig kan de decaan de student doorverwijzen naar specialistische hulpverlening.

De decaan voert met studenten die de opleiding zonder getuigschrift verlaten een exitgesprek en koppelt de resultaten terug naar de opleiding.

Het panel heeft inzage gehad in verschillende verslagen (met conclusies) naar aanleiding van de exit-enquête die door de decanen is afgenomen, de exit-enquêtes bieden de opleiding een goed inzicht in de relatief hoge uitval in de propedeuse. De conclusies van de enquêtes worden naast de blokevaluaties van de propedeuse gelegd om na te gaan welke acties ondernomen moeten worden. Uit de gesprekken met studenten en docenten is gebleken dat de opleiding kritischer is geworden op de motivatie van studenten, om uitval zo veel mogelijk te voorkomen.

De opleiding gebruikt het studentvolgsysteem Osiris waarin de student een overzicht van zijn studievoortgang kan opvragen. De studievoortgang is ook onderwerp van gesprek tijdens het individuele gesprek met de mentor.

Informatie over de opleiding kunnen studenten raadplegen via Blackboard of Infonet (de intranetomgeving van Zuyd Hogeschool). Via Infonet kunnen studenten en docenten ook de les- en toetsroosters bekijken. De hogeschool informeert studenten via brochures en via Infonet over diverse regelingen waarvan ze gebruik kunnen maken.

Uit de gesprekken met studenten en docenten en het bestudeerde materiaal over SLB is het panel gebleken dat de opleidingen hun studenten op een structurele en adequate manier begeleiden. Studenten, zowel in de voltijd als deeltijd, geven aan dat het schrijven van reflectieverslagen en SLB hen helpt om zich bewust te worden waar ze tijdens de studie mee bezig zijn. De SLB in de eerste twee studiejaar is erop gericht goed te ervaren of de studie bij hen past. In elk blok heeft de student een gesprek met zijn mentor en er is extra aandacht als het niet of minder goed gaat met de studie. Naarmate de studie vordert zijn er minder individuele gesprekken.

Studenten zijn volgens de *NSE* tevreden over de studieloopbaanbegeleiding en de informatievoorziening. De scores laten voor 2012 een lichte stijging zien ten opzichte van 2011.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat de opleidingen voldoende aandacht besteden aan de begeleiding van de studenten. De informatievoorziening is toereikend.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Kwaliteitszorg

Standaard 13   Evaluatie resultaten

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

De opleidingen beschrijven in het Kwaliteitszorgplan het cyclische karakter van de kwaliteitszorg door per onderwerp van het accreditatiekader de PDCA cirkel te beschrijven.

De opleidingen evalueren periodiek de evaluatie-instrumenten. Docenten en studenten gaven aan, de antwoordmogelijkheden bij een aantal vragen van de blokenquête te beperkt te vinden. In februari 2013 is in de vorm van een pilot de enquête daarop aangepast. In het voorjaar 2013 zal dan vastgesteld worden of dit een verbetering is en voor alle blokevaluaties doorgevoerd gaat worden.

De opleidingen verzamelen managementinformatie met betrekking tot de rendementen en de docent-studentratio. Zij gebruiken daarvoor het door Zuyd Hogeschool ingerichte Management Informatie Systeem (MIS2.0 Zuyd), toegankelijk via Infonet en via een website, als bron. Ook voor rendementen en docent-studentratio zijn streefdoelen geformuleerd.

Na afloop van een onderwijsblok wordt het betreffende onderwijs geëvalueerd. Deze evaluatie betreft de onderwerpen programma, personeel en toetsing en gerealiseerd niveau. De opleiding heeft daarbij streefdoelen geformuleerd waarbij een van de doelen bijvoorbeeld is, dat tenminste 80% van de studenten vindt dat de toets goed aansluit bij de betreffende leerstof. De opleidingen nodigen studenten uit tot het invullen van een digitale enquête met algemene vragen over het blok en vragen per vak en docent. In het klassenvertegenwoordigersoverleg (KVO) gaat de opleiding over het blok in gesprek met een afvaardiging van de studenten. De blokcoördinator organiseert een evaluatieoverleg met de in het blok participerende docenten. Hij verwerkt de resultaten van enquête, KVO en docentenoverleg tot een blokevaluatierapportage met een reflectie op de stand van zaken in relatie tot de vorige evaluatie van het blok, sterke punten, ontwikkelpunten en te ondernemen acties voor een volgende run van het blok. Daar waar de ontwikkelpunten het personeel betreffen, bespreekt de blokcoördinator dit met het opleidingsmanagement. Als het een overschrijding van de kaders van het blok betreft, legt de blokcoördinator de kwestie voor aan de curriculumcommissie. De blokcoördinator draagt zorg voor publicatie op Infonet en Blackboard. Het secretariaat voert het archief over de resultaten van de digitale enquête, het verslag van het KVO en de blokevaluatierapportage.

Uit de gesprekken met het management, docenten en studenten blijkt dat de opleiding regelmatig en systematisch de kwaliteit van het onderwijs en de toetsing, het personeel en de voorzieningen evalueert. Studenten zijn tevreden over de manier waarop dit gebeurt, ze hebben hierbij wel aangegeven dat de terugkoppeling van de verbeteracties voor hen niet altijd duidelijk en zichtbaar is.

Beide opleidingen hebben een werkveldcommissie waaraan zij algemene zaken voorleggen. Ook wordt de commissies gevraagd naar de beoordeling van de afstudeerwerkstukken en toetsen om een beeld te krijgen van het vereiste niveau van de opleiding. Vanaf 2007 wordt er onder alumni jaarlijks een enquête gehouden en in 2012 is er voor het eerst een werkveldmonitor afgenomen. De opleiding heeft het voornemen dit elke 2 à 3 jaar te doen. De resultaten van de werkveldmonitor zijn besproken met de werkveldcommissies van AC en BE. Inhoudelijk is men tevreden maar de vraagstelling kan effectiever en minder gedetailleerd. De opleiding zal de vragenlijst werkveldmonitor aanpassen voor de volgende afname in 2015-2016.

Overwegingen en conclusie

Het panel vindt dat de opleidingen een goed systeem van interne kwaliteitszorg hebben. Er zijn goede schriftelijke evaluatie-instrumenten. Het klassenvertegenwoordigersoverleg functioneert zeer goed en de resultaten daarvan worden goed benut.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 14   Verbetermaatregelen

De uitkomsten van deze evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.

Bevindingen

Op basis van de evaluaties formuleert de opleiding verbetermaatregelen die zij ook consequent checkt om na te gaan of de maatregelen bijdragen aan de realisatie van streefdoelen.

Voorbeelden van de belangrijkste uitgevoerde verbeteracties sinds de vorige visitatie en naar aanleiding van de gehouden evaluaties zijn:

- De opleiding Accountancy heeft het OAT-blok aangepast: lees- en overlegtrainingen, oefentoetsen en andere opzet IT-audit (aanleiding: studentenevaluaties, curriculumcommissie);
- De opleiding Bedrijfseconomie heeft twee uitstroomprofielen Controlling en Financiële Dienstverlening ingericht hetgeen studenten keuzemogelijkheid biedt in het programma (aanleiding: uitkomsten NSE en overleg: Opleidingscommissie, Curriculumcommissie, werkveld en werkveldcommissie);
- De opleidingen hebben een leerlijn 'Methoden en Technieken van Onderzoek' (MTVO) geïntegreerd in de curricula (aanleiding: NSE, accreditatie 2007 en evaluatie van BBA in landelijk overleg; overleg: curriculumcommissie, lectoraat, werkveldcommissies);
- Docenten die studenten begeleiden bij afstudeerstage en afstudeerwerkstuk hebben in 2010-2011 en 2011-2012 cursussen onderzoeksvaardigheden gevolgd (aanleiding: accreditatie 2007);
- Aspirant-studenten doen een intake-assessment en krijgen op basis daarvan van de opleiding een advies inzake het succesvol kunnen doorlopen van de opleiding (aanleiding: NSE, rendementen);

- De faculteit heeft diverse werkdrukverlagende maatregelen doorgevoerd en binnen een drietal projecten wordt hier verder uitvoering aan gegeven (aanleiding: MTO; overleg in managementteam en projectgroepen).

Op basis van de gesprekken met het management, de docenten en studenten constateert het panel dat de bovengenoemde verbetermaatregelen inmiddels zijn doorgevoerd en dat studenten en docenten hierover ook tevreden zijn. Met name wat betreft de werkdruk hebben docenten aangegeven dat de door het management genomen maatregelen inmiddels effect sorteren en dat ze er vertrouwen in hebben dat dit in de toekomst alleen maar beter zal worden c.q. de werkdruk zal afnemen.

Overwegingen en conclusie

De opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie hebben in de afgelopen jaren flinke vorderingen geboekt wat betreft de voorbereiding op het OAT-examen (AC), meer keuzemogelijkheden voor studenten van BE en de onderzoeksleerlijn stevig gepositioneerd binnen het curriculum van beide opleidingen. Daarnaast besteden ze veel aandacht aan een goede voorlichting en intake van aspirant studenten waarvan de resultaten tijdens het visitatiebezoek al zichtbaar waren.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 15   Betrokkenheid bij kwaliteitszorg

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De opleiding heeft verschillende commissies die allemaal een belangrijke rol spelen bij de interne kwaliteitszorg. De medewerkers en de studenten worden nauw bij de kwaliteitszorg betrokken. Binnen de opleiding zijn de diverse commissies actief.

De opleidingscommissie, die bestaat uit docenten en studenten, adviseert de opleidingen over verbetermaatregelen en prioritering daarvan naar aanleiding van de resultaten van de NSE en het MTO. De commissie brengt advies uit over de Onderwijs- en Examenregeling (OER) aan de deel-medezeggenschapsraad (DMR) die instemmingsrecht heeft voor wat betreft de OER. De opleidingscommissie heeft daartoe minimaal twee keer per studiejaar overleg. Daarnaast overlegt de commissie (of een afvaardiging) minimaal eenmaal per jaar met de directeur en met de DMR en kan dan gevraagd en ongevraagd adviezen geven.

De examencommissie is verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteit van de toetsing, de beoordeling en de gerealiseerde eindkwalificaties. Haar taken en bevoegdheden zijn beschreven in de OER. Zij overlegt minimaal een keer per maand. Jaarlijks legt de examencommissie via haar voorzitter verantwoording af aan de directeur over de werkzaamheden, door middel van een rapportage.

De toetscommissie is door de examencommissie gemandateerd om de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te bewaken.

De curriculumcommissie is actief betrokken bij de interne kwaliteitszorg door haar rol bij het opstellen van het curriculum. Zij onderzoekt de consequenties van externe en interne evaluaties en doet een voorstel tot aanpassen daarvan. Zij bespreekt dit met interne en externe gremia als werkveldcommissie, opleidingscommissie, docententeam, examencommissie en toeleverende scholen.

Docenten participeren in de opleidingscommissie, examencommissie, toetscommissie en curriculumcommissie en zijn vanuit die rol betrokken bij de interne kwaliteitszorg. Medewerkers zijn als professionals zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitvoering van hun taken. Zo is de blokcoördinator verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging van zijn blok door na afloop van een onderwijsblok samen met de in dat blok opererende docenten het blok te evalueren en verbetermaatregelen te formuleren en uit te voeren.

De opleiding nodigt studenten na afloop van het blok uit om deel te nemen aan de blokevaluatie. Klassenvertegenwoordigers nemen deel aan het klassenvertegenwoordigersoverleg. De bevindingen worden uitgewerkt in een blokevaluatierapportage die op Infonet en op Blackboard wordt gezet. Studenten worden ook uitgenodigd om deel te nemen aan de Nationale Studenten Enquête. Drie studenten participeren in de opleidingscommissie. Ook via directe contacten met docenten, bijvoorbeeld de studieloopbaanbegeleiders, geven studenten hun mening over het onderwijs.

Jaarlijks wordt het Medewerkers Tevredenheids Onderzoek afgenomen, afwisselend de Zuyd-versie en de facultaire versie. De resultaten en beoogde verbeterpunten worden naar de medewerkers teruggekoppeld in de Algemene Vergadering bij aanvang van het studiejaar, waarna een definitief verbeterplan wordt vastgesteld door de faculteitsdirecteur.

Het panel heeft gesproken met leden van de verschillende commissies en constateert op basis hiervan dat zij hun werk op professionele wijze uitvoeren, dat de facilitering voor de onderhavige werkzaamheden adequaat is en dat de commissies hun verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van de taken die bij hen zijn neergelegd of waarvoor zij zijn gemandateerd. Zo beoordeelt de examencommissie altijd een aantal scripties (achteraf) om na te gaan of het behaalde eindniveau hbo-waardig is. Dit heeft nog niet geleid tot afwijkende oordelen. Soms vraagt de examencommissie, bij twijfel, een advies aan het werkveld. De examencommissie (of een deel ervan) is altijd aanwezig als er scriptiebesprekingen zijn, zodat men kan bijspringen als dat wenselijk of nodig is. Op dit moment staat nog op de 'to-do' lijst het borgen van de studiepunten voor de werkervaring in de deeltijd. Vrijstellingen moeten altijd bij de Examencommissie worden aangevraagd. De toetscommissie vervult een actieve rol en beoordeelt de toetsen vooraf en achteraf. Zij kijkt daarbij naar inhoud, validiteit, transparantie, de toetsmatrijs, de normering en de wijze waarop de vragen zijn geformuleerd. Soms wordt er ook een steekproef uitgevoerd. De constatering en aanbevelingen gaan altijd naar degene die de toets heeft gemaakt. Alle bevindingen gaan ook naar het management en indien nodig onderneemt het management actie richting docent.

De curriculumcommissie houdt zich bezig met inhoudelijke zaken, het inbrengen van vernieuwingen en het overzicht houden van het geheel van het curriculum.

Als een docent een goed gemotiveerd idee heeft voor een aanpassing of vernieuwing, dan wordt dat vaak gehonoreerd door de commissie. Ook als studenten signalen afgeven over vakken dan doet de commissie hier iets mee, zoals bijvoorbeeld bij het vak Financiële Rekenkunde waarbij het werken met Excel werd gemist. Dit is opgevangen door in de propedeuse alle studenten intensief te laten werken met Excel. Wel geven leden aan dat je realistisch moet blijven omdat er veel landelijk wettelijke verplichtingen zijn.

De opleidingscommissie vergadert tweemaal per jaar. Uit de gesprekken blijkt dat er vanuit de studenten weinig animo is om zitting te nemen in deze commissie. De opleiding zou graag zien dat er meer hogerejaars studenten in de commissie zouden zitten, omdat zij meer zicht hebben op het totaal van de opleiding. De inspraak van studenten in de commissie wordt zeer serieus genomen door de opleiding.

Overwegingen en conclusie

Het panel is onder de indruk van de manier waarop de commissies, zoals de examencommissie en de toetscommissie, hun taken uitvoeren. In alle commissies wordt goed geluisterd naar studenten, zoals bijvoorbeeld in de curriculumcommissie waar de signalen van studenten over vakken serieus worden genomen en maatregelen worden getroffen als dat nodig is.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

De opleidingen hebben in het *Onderwijs- en Toetsbeleid Accountancy en Bedrijfseconomie (laatste versie 2013)* een duidelijk toetsbeleid uitgewerkt. De opleidingen maken gebruik van de piramide van Miller, waarin vier lagen worden onderscheiden die elk een niveau van competentie vertegenwoordigen: 'weten' (kennis), 'weten hoe' (uitvoeren van taken), 'tonen' (handelen in een gesimuleerde beroepsomgeving) en 'doen'. Per laag worden verschillende toetsvormen gehanteerd. De lagen hebben betrekking op een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en attitudes. Het toetsbeleid sluit daarmee aan op het didactisch model, waarin een brede en gestructureerde kennisbasis het fundament is voor het realiseren van beroepsproducten. De kennis (eerste laag) wordt ingezet bij het realiseren van beroepsproducten, persoonsgerichte vaardigheden en integratieve opdrachten (tweede laag), complexere integratieve opdrachten en casussen (derde laag) en bij praktijkopdrachten (zoals bij stage en afstuderen, vierde laag).

De opleidingen maken gebruik van summatieve en van formatieve toetsen. De summatieve toetsen vinden doorgaans plaats aan het eind van een blok en toetsen of de student op het gewenste niveau functioneert. Formatieve toetsen geven de student inzicht in zijn ontwikkeling, in de vorm van oefentoetsen of feedback bij een casus.

De opleidingen gebruiken een behoorlijke variatie aan schriftelijke en mondelinge toetsen. In de integrale leerlijn wordt gebruik gemaakt van schriftelijke of niet-schriftelijke casustoetsen, bijvoorbeeld het beoordelen van een ondernemingsplan of van een uitgevoerde projectopdracht. In de kennislijn wordt gebruik gemaakt van kennistoetsen over beroepsgerichte, theoretische en vakgerichte kennis. Vaardigheden worden getoetst door middel van een practicum- of handelingsopdrachten, zoals taalvaardigheidstoetsen, rollenspelen, practicum ICT, presentaties et cetera. Daarnaast zijn er persoonsgerichte toetsen, waarin studenten gedrag moeten tonen, zoals in de stage en in het studieloopbaantraject middels reflectieverslagen en peerassessment.

De toetsvormen zijn opgenomen in de studiewijzers voor de onderwijsblokken. Deze worden gepubliceerd op BlackBoard. Ook de toetsduur, eventuele wegingsfactor en de te behalen studiepunten zijn vermeld. Van alle toetsen zijn oefentoetsen beschikbaar en wordt de uitwerking na afloop verstrekt. Na iedere toetsperiode wordt de mogelijkheid tot inzage geboden. In de jaarkalender staat per onderwijsperiode aangegeven welk onderwijs aangeboden wordt, wanneer er getoetst wordt en wanneer de inzage is. Indien de student een klacht heeft over de toets of de beoordeling kan hij een klacht indienen bij de examencommissie.

Voor de beoordeling wordt gebruik gemaakt van criteria en formulieren. Ook voor mondelinge toetsen zijn er criteria, al dan niet aangevuld met een beoordelingsformulier. Bij groepsopdrachten krijgen studenten naast de groepsbeoordeling doorgaans ook een individuele beoordeling, bijvoorbeeld door middel van presentaties en mondelinge vragenrondes. Daar waar geen individuele beoordeling gegeven wordt betreft het niet een toets op eindniveau.

Studenten van de opleiding Accountancy nemen deel aan de landelijke OverAllToets (L-OAT). Dit is een door het AC-scholenoverleg opgestelde landelijke toets die de drie kernvakken, Bestuurlijke informatievoorziening, Audit & Assurance, Externe Verslaggeving op eindniveau toetst. Alle AC scholen gebruiken deze eindtoets.

Het panel heeft een selectie van toetsen bekeken en komt tot de conclusie dat deze van voldoende tot goede kwaliteit zijn. Ze zijn relevant en van voldoende niveau en ze sluiten aan op de leerdoelen en de leerstof. De beoordeling gebeurt adequaat.

Voor de beroepsopleidende stage en voor de afstudeerstage zijn voor Accountancy en voor Bedrijfseconomie brochures opgesteld waarin aangegeven wordt wat er van de student verwacht wordt en hoe de beoordeling aan de hand van welke criteria tot stand komt. De beoordeling van de stages gebeurt door de stage/afstudeerdocent, die zich daarbij baseert op het advies van de bedrijfsmentor. Het afstudeerwerkstuk wordt beoordeeld door de afstudeerdocent en een externe examiner. In geval van onenigheid wordt een derde beoordelaar ingeschakeld.

Als het werkstuk tenminste als voldoende is beoordeeld presenteert de student zijn werk en verdedigt het ten overstaan van de afstudeerdocent, de externe examiner en de bedrijfsmentor. Voor de beoordeling van de stages en het afstudeerwerkstuk worden adequate formulieren gebruikt.

De kwaliteit van de toetsing en beoordeling wordt bewaakt door de examencommissie, de toetscommissie en de curriculumcommissie. De laatste is verantwoordelijk voor het toetsprogramma en borgt dat de eindkwalificaties daarmee worden aangetoond. De examencommissie delegeert de bewaking van de kwaliteit van de toetsen aan de toetscommissie. Deze bewaakt of de toetsvormen passend zijn bij de onderwijseenheden; screent de toetsen op inhoud, vormgeving en niveau; en analyseert de toetsscores. De toetsen worden opgesteld door de docenten. Zij voeren consequent een collegiale toetsing uit op basis van een daarvoor ontworpen formulier, waarmee de toets wordt beoordeeld op vormtechnische en inhoudelijke criteria. De toetscommissie controleert dit. Voor de propedeuse zijn voor de kennistoetsen toetsmatrijzen opgesteld. Daarmee wordt per leerinhoud het beheersingsniveau conform Miller aangegeven. Dit is een hulpmiddel voor de ontwerper van de toets om de juiste onderwerpen met het juiste gewicht op te nemen in de toets en zo de validiteit van de toets te vergroten. Ook voor de overige leerjaren stellen de opleidingen toetsmatrijzen op. De examencommissie controleert achteraf door middel van steekproeven de kwaliteit van de afstudeerproducten.

Volgens de *NSE 2011 en 2012* zijn studenten van de beide opleidingen tevreden over de aansluiting van de toetsing en beoordeling bij de inhoud van de opleiding, over de duidelijkheid van de beoordelingscriteria en over de feedback van docenten. Dit wordt bevestigd in de gesprekken van het panel.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

De studenten tonen met name in de afstudeerstage en het afstudeerwerkstuk aan dat zij de eindkwalificaties hebben gerealiseerd. Hun kennisniveau wordt beoordeeld in onderwijseenheden in de loop van het curriculum. Voor de opleiding Accountancy wordt het kennisniveau afsluitend beoordeeld door middel van de landelijke overall toets (OAT). Het panel heeft afstudeerwerken bestudeerd van negen afgestudeerden Accountancy, negen Bedrijfseconomie voltijd en drie Bedrijfseconomie deeltijd. Daarnaast heeft het panel van een aantal afgestudeerden einddossiers bestudeerd met producten en toetsen uit eerdere leerjaren, die het eindniveau van deze studenten laten zien. Op grond van de bestudeerde producten stelt het panel vast dat de studenten Accountancy en Bedrijfseconomie, voltijd en deeltijd, de beoogde eindkwalificaties en het hbo-bachelorniveau realiseren. De studenten zijn in staat om een praktijkprobleem op methodische manier aan te pakken. Ze kunnen het probleem analyseren en verhelderen, de te hanteren methoden en technieken verantwoorden en deze op adequate manier uitvoeren en ze komen tot passende conclusies. Ze maken daarbij voldoende gebruik van theorie en literatuur. De beoordelingen van de werkstukken door de opleidingen, variërend van 5,5 tot 8,5, zijn in het algemeen terecht.

Volgens de *Alumnimonitoren 2012* Accountancy en Bedrijfseconomie zijn de meeste afgestudeerden tevreden over de opleiding. Volgens de *Werkveldmonitor 2012* functioneert van beide opleidingen ongeveer twee derde van de afgestudeerden goed en een derde voldoende.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van oordeel dat de opleidingen een duidelijk en adequaat toetsbeleid hebben dat aansluit op het gekozen didactisch model. Ze gebruiken een goede variatie aan toetsvormen, die passen bij de leerlijnen in het curriculum. De kwaliteit en het niveau van de toetsen is goed en de beoordeling is inzichtelijk. De opleidingen hanteren een consequent systeem om de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te waarborgen.

Het panel vindt de kwaliteit van de producten die het eindniveau van de studenten tonen voldoende. Het werkveld en de afgestudeerden zijn tevreden over het niveau van de opleiding.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel		
	AC	BE vt	BE dt
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	V	V	V
<i>Standaard 2 Oriëntatie van het programma</i>	V	V	V
<i>Standaard 3 Inhoud van het programma</i>	V	V	V
<i>Standaard 4 Vormgeving van het programma</i>	V	V	V
<i>Standaard 5 Instroom</i>	G	G	G
<i>Standaard 6 Studeerbaarheid</i>	V	V	V
<i>Standaard 7 Duur</i>	V	V	V
<i>Standaard 8 Personeelsbeleid</i>	V	V	V
<i>Standaard 9 Kwaliteit van het personeel</i>	G	G	G
<i>Standaard 10 Kwantiteit van het personeel</i>	V	V	V
<i>Standaard 11 Materiële voorzieningen</i>	V	V	V
<i>Standaard 12 Studiebegeleiding</i>	V	V	V
<i>Standaard 13 Evaluatie resultaten</i>	G	G	G
<i>Standaard 14 Verbetermaatregelen</i>	G	G	G
<i>Standaard 15 Betrokkenheid bij kwaliteitszorg</i>	G	G	G
<i>Standaard 16 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties</i>	V	V	V

Overwegingen en conclusie

Gezien de beoordeling van de standaarden en de beslisregels van de NVAO komt het panel tot een positieve beoordeling.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande bacheloropleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie van Zuyd Hogeschool als **voldoende**.

4 Aanbevelingen

1 Internationalisering (standaard 2)

De opleidingen hebben aandacht voor internationalisering in het onderwijsprogramma. Dit kan naar de mening van het panel verder worden versterkt door bijvoorbeeld meer internationale (Engelstalige) literatuur te gebruiken.

2 Eerder betrekken van de beroepsomgeving in het programma (standaard 2)

De opleidingen hebben samenwerking gezocht met de beroepsomgeving voor de invulling van de keuzeonderdelen, waarbij onderdelen uit het lesprogramma in samenwerking met de beroepsomgeving zijn ontwikkeld en worden verzorgd. Het panel vindt dit een goede ontwikkeling en wil de opleidingen aanmoedigen om deze vorm van samenwerking met de beroepsomgeving al eerder in de opleiding toe te passen, bijvoorbeeld door samen met de beroepsomgeving projecten te ontwikkelen.

3 Beoordeling van de werkervaring Deeltijd BE (standaard 4)

De werkervaring van de deeltijdstudenten BE wordt in beperkte mate expliciet beoordeeld, voor een belangrijk deel impliciet. Het panel adviseert de opleiding de betekenis van de werkervaring meer expliciet te verantwoorden. Het panel juicht het toe, dat de opleiding de opzet van het deeltijdcurriculum en de rol van de werkervaring daarin samen met andere deeltijdopleidingen BE oppakt in het verlengde van het inspectierapport over de deeltijdopleidingen in het hbo.

4 Gebruik van social media (standaard 4)

Het onderwijsconcept van de opleidingen oogt gedegen. Er is een mix van traditionele lessen en daarnaast cases. Een aantal docenten geeft aan geïnteresseerd te zijn in de mogelijkheden van de nieuwe social media in het onderwijs. Het panel zou een experiment op dit terrein willen toejuichen.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

Eindkwalificaties Accountancy

Landelijk beroepsprofiel (4 beroepstaken)			
1. Administratieve dienstverlening	2. Fiscale dienstverlening	3. Controle	4. Advisering
Beroepshoudingaspecten			
Beroeps- en opleidingsprofiel (landelijke) AC opleidingen (6 competenties)			
1. Aanspreekpunt zijn voor cliënten i.h.k.v. administratieve dienstverlening	2. Behartigen fiscale belangen cliënt	3. Bijdragen aan de uitvoering van de algemene controle jaarrekening	4. Adviesbehoefte onderkennen signaleren en vervullen
5. Adequaat functioneren binnen accountantskantoor			
6. Zichzelf voordurend ontwikkelen als beroepsbeoefenaar			
Bachelor of Business Administration (BBA) (4 elementen)			
Kennis (tussen haakjes het eindniveau)			
-Accounting (3) -Management information systems (3) -Quantitative techniques (1)	-Accounting (3) -Business law (3)	-Management information systems (3) -Accounting (3) -Quantitative techniques (1) -Ethics (3)	-Business law (3) -Economics (1) -Finance (2) -Management information systems (3) -Marketing (1) -Strategic Management (2) -Operations management (1) -Organisational behavior (2) -Quantitative techniques (1)
Onderzoekend vermogen			
Onderzoeksmethoden en technieken			
Professioneel vakmanschap			
Sociale en communicatieve competenties			
Zelfsturende competenties			
Verantwoord handelen			
Verantwoord ondernemerschap, duurzaamheid, ethisch handelen (VGC)			
CEA eindtermen (12 vakgebieden)			
-Externe verslaggeving -Boekhouden -Bestuurlijke informatieverzorging -Wiskunde en statistiek	-Boekhouden -Belastingrecht -Fiscale advisering voor het MKB	-Auditing&Assurance -Bestuurlijke informatieverzorging -Externe verslaggeving -Wiskunde en statistiek	-Bestuurlijke informatieverzorging -Management accounting -Financieel management/financiering -M&O -strategisch management MKB -Recht -Algemene economie -Wiskunde en statistiek
Beroepshoudingaspecten (VGC) en persoonsgerichte vaardigheden			

Eindkwalificaties Bedrijfseconomie

Werkgebieden				
V a a r d i g h e d e n	Inrichten en onderhouden van de planning & control-cyclus gericht op de beheersing van de organisatie	Selecteren, definiëren, inrichten en ontsluiten van (geautomatiseerde) informatiesystemen (financieel en niet-financieel) gericht op de sturing van de primaire processen	Opstellen van financieel economische informatie voor besluitvorming en verantwoording	Identificeren, beoordelen en beheersen van organisatierisico's
	Beroepsproducten			
	Jaarplan	Financiële administratie	Interne financiële rapportages	Risicoanalyse organisatie
	Planning & Control cyclus	Jaarrekening MKB	Adviesrapport	Risicoanalyse financiële markten
	Prestatiemeetsysteem	MIS/Systeem-inrichting	Ondernemingsplan MKB	Auditrapportage
	Masterbudget	AO-handboek	Werkkapitaal beheer	
B B A	Kennis (tussen haakjes het eindniveau)			
	Hoofdkennisgebieden:			
	Bestuurlijke Informatieverzorging/ Administratieve Organisatie/ Operational Audit (3)			
	Bedrijfsadministratie (3)			
	Financiering (3)			
	Externe Verslaggeving (3)			
	Management Accounting/ Management Control (3)			
	Ondersteunende en verdiepende kennisgebieden:			
	Algemene Economie (2)			
	Marketing (1)			
	Management en Organisatie (2)			
	Recht (Fiscaal en Ondernemingsrecht) (2)			
	Governance/ Risk management/ Compliance (2)			
	Methoden en Technieken van Onderzoek (3)			
	Onderzoekend vermogen			
	MTVO incl. statistiek, cases, onderzoeksvoorstellen, stages, afstudeerwerkstuk			
	Professioneel vakmanschap			
	Sociale en communicatieve competenties			
	Zelfsturende competenties			
	Verantwoord handelen			
	MVO/duurzaamheid, ethisch handelen, corporate governance			

* Vaardigheden = persoonsgerichte vaardigheden van de bedrijfseconoom:
Sociale en communicatieve vaardigheden
Zelfsturende vaardigheden, houding en gedrag

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

Curriculum Accountancy

Propedeuse Accountancy

	Blok 1	Cr	Blok 2	Cr
	De Startende Onderneming		Berichtgeving	
Integratieve leerlijn	Casus	3	Casus	3
Kennis leerlijn	Bedrijfsadministratie1	1	Bedrijfsadministratie3	3
	Bedrijfsadministratie2	3	Bedrijfsadministratie4	3
	Bedrijfseconomie1	1	Adm.Org./Biv	3
	Bedrijfseconomie2	3	Bedrijfseconomie mac	3
	Financiële Rekenkunde	2	Bedrijfseconomie exv	4
	Marketing	2	Algemene Economie	2
	Management & Organisatie	3	Statistiek	2
	Recht	3	Belastingrecht/OB	3
	Juridische vaardigheden	1		
	BIV	2		
Persoons gerichte leerlijn	<i>Communicatieve vaardigheden (5 credits):</i>		<i>Communicatieve vaardigheden (3 credits):</i>	
	CV1 training rapporteren	1	CV6 training schriftelijke taalvaardigheid	2
	CV2 training presenteren	1	Engels	
	CV3 training spreekvaardigheid Engels	1	CV7 training presenteren Engels	1
	CV4 training schriftelijke taalvaardigheid Engels	1		
	CV5 training samenwerken	1		
	Studieloopbaanbegeleiding	1	Studieloopbaanbegeleiding	1
	30		30	

Leerjaar 2 Accountancy

	Blok 3	Cr	Blok 4	Cr
	Management Informatie systeem		Financieel Management, Fiscaal & Financieel advies	
Integratieve leerlijn	Casus integratief	1	Casus	3
	Casus Exact	1	Aangiftetraining	1
	Managementgame	1		
Kennis leerlijn	Bedrijfsadministratie5	3	Bedrijfsadministratie	2
	Bedrijfsadministratie6	3	Belastingrecht	3
	Management Accounting1	3	Sociaal recht	3
	Management Accounting2	4	Financiële planning	2
	Administratieve Org/Biv1	2	Financiering1	2
	Administratieve Org/Biv2	2	Financiering2	6
	Management&Organisatie	2	Algemene Economie	2
	Statistiek	2		
Persoons gerichte leerlijn	CV leesvaardigheid Engels	2	CV schriftelijke vaardigheid Nederlands	3
	CV presentatie Engels	2	CV spreekvaardigheid (vergaderen)	2
	MGTV (assertiviteitstraining)	1	MGTV (conflicthantering en onderhandelen)	1
	SLB	1		
	30		30	

Leerjaar 3 Accountancy

	Blok 5 Verslaggeving en Controle	Cr	Blok 6 Beroepsopleidende stage en Capita Selecta	Cr
Integratieve leerlijn	Administratieve Organisatie/ Controlebeginselen 2 Externe verslaggeving 2 / bedrijfsadministratie	8 4	Stagetaak Stageverslag Onderzoeksvoorstel	15 4 1
Kennis leerlijn	BA consolideren BA fiscale jaarrekening Controlebeginselen 1 Externe verslaggeving 1 Belastingrecht (winst uit onderneming) Belastingrecht (aangiftetraining)	4 3 3 3 4 1	Capita Selecta SAP/BIV theorie SAP/BIV practicum Ondernemingsrecht Levensverzekeringswiskunde	2 1 1 3 3
Persoons gerichte leerlijn	Verordening GedragsCode (VGC)		Capita Selecta	
		30		30

Leerjaar 4

	Blok 7.1 Fiscale en Juridische advisering	Cr	Blok 7.2 OAT	Cr
Integratieve leerlijn	Casus (aangiftetraining VPB)	2	Overaltoets (OAT)	20
Kennis leerlijn	Belastingrecht 1 (VPB, AB) Belastingrecht 2 (o.a. successie, advisering, fusies, geruisloze inbreng) Goederenrecht	3 2 3	Controlebeginselen (incl. IT auditing) Bestuurlijke informatieverzorging Externe verslaggeving	
Persoons gerichte leerlijn			Verordening GedragsCode (VGC)	
		10		20

	Blok 8.1 Managementletter	Cr	Blok 8.2 Afstudeerstage stage	Cr
Integratieve leerlijn	Casus	3	Stagetaak Afstudeerwerkstuk	4 10
Kennis leerlijn	Governance, Risk & Compliance (GRC) Management Control / Management & Organisatie Strategisch Management MKB	2 7 2		
Persoons gerichte leerlijn	CV (adviesvaardigheden / interviewtechnieken) Methoden en Technieken van Onderzoek (MTVO)	1	Studieloopbaanbegeleiding	1
		15		15

Curriculum Bedrijfseconomie voltijd

Propedeuse Bedrijfseconomie voltijd

	Blok 1	Cr	Blok 2	Cr
	De startende onderneming		Berichtgeving	
Integratieve leerlijn	Casus	3	Casus	3
Kennis-leerlijn	Bedrijfsadministratie1	1	Bedrijfsadministratie3	3
	Bedrijfsadministratie2	3	Bedrijfsadministratie4	3
	Bedrijfseconomie1	1	Adm.Org./Biv	3
	Bedrijfseconomie2	3	Bedrijfseconomie mac	3
	Financiële Rekenkunde	2	Bedrijfseconomie exv	4
	Marketing	2	Algemene Economie	2
	Management & Organisatie	3	Statistiek	2
	Recht	3	Belastingrecht/OB	3
	Juridische vaardigheden	1		
BIV	2			
Persoons gerichte leerlijn	<i>Communicatieve vaardigheden (5 credits):</i>		<i>Communicatieve vaardigheden (3 credits):</i>	
	CV1 training rapporteren	1	CV6 training schriftelijke taalvaardigheid Engels	2
	CV2 training presenteren	1	CV7 training presenteren Engels	1
	CV3 training spreekvaardigheid Engels	1		
	CV4 training schriftelijke taalvaardigheid Engels	1		
	CV5 training samenwerken	1		
	Studieloopbaanbegeleiding	1	Studieloopbaanbegeleiding	1
	30		30	

Leerjaar 2 Bedrijfseconomie voltijd

	Blok 3	Cr	Blok 4	Cr
	Management Informatie systeem		Financieel Management, Fiscaal & Financieel advies	
Integratieve leerlijn	Casus integratief	1	Casus	3
	Casus Exact	1	Aangiftetraining	1
	Managementgame	1		
Kennis-leerlijn	Bedrijfsadministratie5	3	Bedrijfsadministratie	2
	Bedrijfsadministratie6	3	Belastingrecht	3
	Management Accounting1	3	Sociaal recht	3
	Management Accounting2	4	Financiële planning	2
	Administratieve Org/Biv1	2	Financiering1	2
	Administratieve Org/Biv2	2	Financiering2	6
	Management&Organisatie	2	Algemene Economie	2
Statistiek	2			
Persoons gerichte leerlijn	CV leesvaardigheid Engels	2	CV schriftelijke vaardigheid Nederlands	3
	CV presentatie Engels	2	CV spreekvaardigheid (vergaderen)	2
	MGTV (assertiviteitstraining)	1	MGTV (conflicthantering en onderhandelen)	1
	SLB	1		
		30		30

Leerjaar 3 Bedrijfseconomie voltijd

	STAGE	Cr	Blok 6a Financial Accounting		Blok 6b Management Control	Cr
Integratieve leerlijn	Stagetaak Stageverslag Onderzoeksvoorstel	22 5 1	Casus	2		
Kennis leerlijn	Capita selecta organisatietaak Capita selecta kennistaak	1 1	Bedrijfsadmini- stratie MKB Financial Accounting Ondernemings recht Belastingrecht	2 3 2 4	Man.Control/ M&O - theorie - cases SAP/BIV - theorie - practicum Operational Audit/AOBIV - theorie - cases Engels	3 2 2 1 3 2 2
Persoons gerichte leerlijn			Engels	2		
		30		15		15

Leerjaar 4 Bedrijfseconomie voltijd

	Uitstroom- profiel Controlling		Uitstroom- profiel Financiële Dienst- verlening		Stage	Cr
Integratieve leerlijn	Business Control	7 7	Financieel adviseur	15	Stagetaak Stageverslag	14 14
Kennis leerlijn	Financial Control Corporate Finance Project Control Governance, Risk, Compliance	3 4 4	Adviseur Pensioenen & hypotheken	15	Methoden en technieken van onderzoek	1
Persoons gerichte leerlijn	Controller-ship	5			Studieloopbaanbegeleiding	1
		30		30		30

Curriculum Bedrijfseconomie deeltijd

Propedeuse Bedrijfseconomie deeltijd

	Blok 1	Cr	Blok 2	Cr
	De startende onderneming		Berichtgeving	
Integratieve leerlijn	Beroepsproduct: Het ondernemingsplan	4	Beroepsproduct: Berichtgeving	4
Kennis leerlijn	Bedrijfsadministratie I	6	Bedrijfsadministratie II	6
	Bedrijfseconomie Inleiding	3	Bedrijfseconomie MAC I	3
	Financiering I	3	Adm.Org./BIV I	3
	Commerciële Economie	3	Statistiek	3
	Management & Organisatie I	3	Bedrijfseconomie EXV I	3
Persoons gerichte leerlijn	Communicatieve vaardigheden (6 credits):		Studieloopbaanbegeleiding II	2
	Engels I	5		
	CVN I	1		
	Studieloopbaanbegeleiding I	2		
		30		30

Leerjaar 2 Bedrijfseconomie deeltijd

	Blok 3	Cr	Blok 4	Cr
	Management Informatie systeem		Financieel Management, Fiscaal & Financieel advies	
Integratieve leerlijn	Beroepsproduct: Management Information System	5	Beroepsproducten: Fiscale aangifte IB particulier Financieel Management	2 3
Kennis leerlijn	Management Accounting II	6	Belastingrecht II	3
	Management&Organisatie II	6	Sociaal zekerheidsrecht	3
	BA Industriële Boekhouding	6	Financiële planning	6
	Administratieve Org/BIV II	6	Financiering II	6
Persoons gerichte leerlijn	Studieloopbaanbegeleiding III	1	Management Vaardigheden	6
			Studieloopbaanbegeleiding IV	1
		30		30

Leerjaar 3 Bedrijfseconomie deeltijd

	Blok 5	Cr	Blok 6	Cr
	Financial Accounting		Management Control	
Integratieve leerlijn	Beroepsproduct: Financial Accounting	5	Beroepsproduct: Enterprise Risk Management (risicomangement en risicocontrol)	5
Kenniss leerlijn	BA Consolideren	6	Financiering III	3
	Externe Verslaggeving II	6	Algemene Economie	3
	BA Fiscale jaarrekening	6	Management Control	6
	Externe Verslaggeving III	6		
Persoons gerichte leerlijn			Engels II	6
	Studieloopbaanbegeleiding V	1	CVN II (onderzoeksopzet) Studieloopbaanbegeleiding VI	6 1
		30		30

Leerjaar 4 Bedrijfseconomie deeltijd

	Blok 7	Cr	Blok 8	Cr
	Controlling		Afstuderen	
Integratieve leerlijn	Beroepsproduct: Controlling	5	Werkervaring Afstudeerwerkstuk	15 15
Kenniss leerlijn	Administratieve Organisatie III/ Operational Audit	6		
	Project Control	3		
	Business Control	3		
	Governance, Risk, Compliance en Integriteit	6		
	Belastingrecht III VpB	6		
	Studieloopbaanbegeleiding VII	1		
Persoons gerichte leerlijn				
		30		30

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

Nadere informatie over de achtergronden van de leden van het beoordelingspanel en secretaris:

De heer drs. P.A.M. de Keijzer, voorzitter

De heer De Keijzer is ingezet vanwege zijn onderwijsdeskundigheid op het gebied van bedrijfseconomie en accountancy. De heer De Keijzer is docent Economie aan Fontys Hogescholen en één dag in de week werkzaam als opleidingsmanager van de Master AA (een samenwerkingsverband tussen Hogeschool Utrecht, Avans+ en Hogeschool Rotterdam). De heer De Keijzer is als voorzitter van het Landelijk Overleg Opleiding Bedrijfseconomie (LOOBE) direct betrokken geweest bij de totstandkoming van het Landelijk Opleidingsplan (LOB 2010) en bij de ontwikkeling van het nieuwe landelijke opleidingsprofiel (BBA-standaard). De heer De Keijzer geeft gastcolleges- en lezingen bij onder andere Eiffel, Rabobank, Nyenrode en Credit Expo. Voor de CEA heeft de heer De Keijzer in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam de eindtermen van het vakgebied financiële markten en financiering regelmatig herzien/beoordeeld. De heer De Keijzer heeft meerdere publicaties op zijn naam staan en is medeauteur van hbo- en mbo-lesboeken. Voor deze visitatie heeft de heer De Keijzer onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1980 – 1984	Doctoraal Economie (Algemene Economie) - KUB
1975 – 1978	HEAO-bedrijfseconomie
1972 – 1975	Middelbare Detailhandelsschool (MDS)
1968 – 1972	MAVO-4

Werkervaring:

2010 – heden	Docent Economie - Fontys Hogeschool
2008 – 2010	Teamleider Bedrijfseconomie - Fontys Hogeschool
2004 – 2008	Adjunct-directeur - Avans Hogeschool
2000 – 2004	Docent Economie - Avans Hogeschool
1999 – 2000	Senior Consultant, trainer Treasury Management en Beleggingsleer - Bank- en Verzekeringswezen – Financiële Academie
1998 – 1999	Senior Economist Financial Market - Fortis bank
1984 – 1998	Docent Economie - Avans te Breda
1981 – 1984	Student-assistent later universitair docent Universiteit van Utrecht (Micro-economie)
1979 – 1980	Assistent Accountant bij Philips te Eindhoven
1978 – 1979	Militaire Dienstplicht

Overig:

2010 – heden	Opleidingsmanager Master AA (Accountancy), samenwerkingsverband tussen Hogeschool Utrecht, Avans+ en Hogeschool Rotterdam
-	Redacteur 'Controlling' (Kluwer)
-	Voorzitter Landelijk Overleg Opleiding Bedrijfseconomie (LOOBE)
-	Lid netwerkorganisaties, georganiseerd door Augustus Connect

Publicaties:

- Diverse artikelen in de periode 2001- 2004 in het kader van de Economisch Barometer van Breda (gepubliceerd via de website van de gemeente van Breda, onder [www. Economische Barometer van Breda](http://www.EconomischeBarometervanBreda.nl))
- Accountancy Nieuws: diverse artikelen over de ontwikkeling van de Master AA
- Tijdschrift Controlling, nummer 5 mei 2011; Column 25 jaar opleiding Bedrijfseconomie
- Tijdschrift Controllers Journal: nr 6 juni 2012: "De Vestia Affaire nader Beschouwd"

Coördinator en (mede-)auteur van de volgende series:

Euroforum:

2009	Financiële markten van A tot Z
2005 - heden	Cash- en treasury management
2004 - 2008	Actualiteiten Finance en Control

HBO:

1993	Internationaal Economisch Verkeer, Wolters-Noordhoff
2000 - heden	Bedrijfseconomische Thema's, Noordhoff (diverse drukken vanaf 2000)
2008	Bedrijfseconomie voor de Dienstensector, Noordhoff
2009	Serie Economische actualiteiten: "De kredietcrisis voorbij", onder redactie van Prof. Dr. F. de Kam, Noordhoff
2012	Investerings- en projectanalyse, Noordhoff

MBO:

1987 - heden	Diverse series over Bedrijfseconomie voor het MBO
--------------	---

De heer drs. J.N. Leppink

De heer Leppink is ingezet vanwege zijn onderwijsdeskundigheid op het gebied van bedrijfseconomie. Hij heeft jarenlange ervaring als docent bedrijfseconomie en is momenteel senior lector bij de masteropleiding Accounting en Controlling aan de Haagse Hogeschool. De heer Leppink heeft ruime visitatie-ervaring zowel via NVAO als NIVRA. De heer Leppink is voor deze visitatie individueel geïnstrueerd over het proces van accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding

1973 – 1975	Post doc. Accountancyopleiding V.U.
1967 – 1973	Doct. Bedrijfseconomie V.U Amsterdam

Werkervaring

1992 – heden	Senior lecturer master opleiding Accounting en controlling Haagse Hogeschool
1987 – 2005	Examinator financiering Open Universiteit
1982 – heden	Lid raad van advies HOFAM NIVE
1977 – heden	Docent en lid management team HEAO Haagse Hogeschool
1975 – 2003	Docent bedrijfseconomie Nivra Nijenrode
1973 – 1976	Unilever audit dep.

De heer drs. J. de Beuze AA

De heer De Beuze is ingezet vanwege zijn ervaring in het werkveld. Hij heeft ruime ervaring in het domein accountancy door zijn jarenlange werkervaring bij verschillende accountantskantoren. Daarnaast is hij lid van de Commissie Praktijkopleiding van de NOvAA, examinator voor de praktijkopleiding AA en is hij betrokken geweest als assessor bij het EVC-project Opscholing van de NOvAA. Voor deze visitatie is de heer De Beuze individueel geïnstrueerd over het proces van accreditatie in het hoger onderwijs en de werkwijze van NQA.

Opleiding

1998 – 2004	MSc Bedrijfskunde Radboud Universiteit Nijmegen
1990 – 1994	Accountant-Administratieconsulent (inclusief overgangsregeling voor certificerende bevoegdheid)
1985 – 1990	SPD 1+2
1976 – 1982	Atheneum-B

Werkervaring

1985 – 1994	Assistant-accountant bij Nederlandse Accountants Maatschap (thans Deloitte) en VWG Groep Accountants, beide te Nijmegen
-------------	---

1994 – 2002	Accountant bij BDO te Zutphen
2002 – 2008	Accountant en vestigingsdirecteur bij Kab accountants & belastingadviseurs te Oirschot en Tilburg
2008 – heden	Accountant en eigenaar Accountantskantoor MCB te Doetinchem

De heer drs. A.A.V.M. Otten AA

De heer Otten is ingezet als panellid vanwege zijn onderwijsdeskundigheid en zijn domeindeskundigheid. De heer Otten heeft ervaring als voorzitter van verschillende gremia, onder meer van het examenbureau AA, van een schoolbestuur en van diverse commissies. Hij is op grond van zijn doctoraal Bedrijfseconomie bevoegd docent en heeft 8 jaar ervaring in het doceren van boekhouden en economie aan een avondopleiding en een detailhandelsschool voor meubileringsbedrijven. De heer Otten heeft werkvelddeskundigheid als accountant en was tevens lid van de beroepenveldcommissie van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Voor deze visitatie is de heer Otten individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1981 – 1982	Studie AA
1971 – 1975	Postdoctoraal Accountancy (niet afgesloten)
1965 – 1970	Bedrijfseconomie Katholieke Hogeschool (nu UVT)
1958 – 1965	HBS A

Werkervaring:

2008 – heden	Lid Raad van Toezicht Beroepsuitoefening AA
1974 – 2007	Zelfstandig accountant, eigenaar en medevennoot Accountantskantoor
1974 – 1982	Docent avondopleiding meubeldetailhandel
1971 – 1973	Assistent accountant KKC (nu KPMG)

Overige informatie:

2007 – heden	lid commissie bezwaarschriften CEA
2007 – heden	examinator en externe beoordelaar Praktijkopleiding NOVAA
2003 – heden	bestuurslid St. ABAVO
2002 – 2003	voorzitter Rotaryclub
1997 – 2006	lid commissie Praktijkopleiding Examenbureau AA
1997 – 2006	voorzitter Examenbureau AA
1994 – heden	penningmeester STOAA
1994 – heden	bestuurslid en secretaris SROOA
1990 - 2006	diverse commissies voor NOVAA
1990 – 1996	secretaris en plaatsvervangend voorzitter NOVAA
1989 – 2004	lid Commissie van Toezicht Huis van Bewaring
1987 – heden	bestuurslid MKB Solidariteitsfonds Santos
1984 – 1997	voorzitter Raad van Toezicht Rabobank Huissen
1980 – 1991	voorzitter schoolbestuur basisschool
1976 – 1990	bestuurslid en penningmeester Middenstandsvereniging Arnhem

De heer R.H.W. Janssen

De heer Janssen is ingezet als studentlid. Hij volgt de opleiding Accountancy bij Hogeschool Arnhem en Nijmegen. De heer Janssen werkt als junior assistent accountant bij Mazars in Nijmegen en zit hier tevens als secretaris in de personeelsvereniging. De heer Janssen is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is de heer Janssen aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2011 – heden Accountancy – Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
2003 – 2010 VWO

Werkervaring:

2010 – heden (Junior) assistent accountant bij Mazars
2008 – 2010 Bediening, receptie en ondersteuning hotelmanager bij Fletcher Hotel – Restaurant
De Gelderse Poort
2007 – 2008 Bediening bij Café 'De Kekeerderse Waard'

Overig:

- Secretaris personeelsvereniging Mazars

De heer drs. L.S. van der Veen

De heer Van der Veen is ingezet als NQA-auditor. De heer Van der Veen heeft vele jaren ervaring met visiteren in het hoger onderwijs en heeft auditdeskundigheid op grond van deze werkervaring en op grond van auditcursussen gevolgd bij Lloyd's. De heer Van der Veen heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

1993 – 1997 Filosofie, Universiteit Utrecht
1971 – 1980 Sociale Wetenschappen, doctoraal Andragogie, Rijksuniversiteit Groningen

Cursussen:

1988 – 2003 Diverse opleidingen en cursussen op het gebied van onderwijs, auditing, management en organisatie, informatica.

Werkervaring:

2004 – heden NQA: auditor, adviseur
2000 – 2003 HBO-raad: beleidsmedewerker kwaliteitszorg
1995 – 1997 Regionaal Opleidingencentrum Westerschelde: stafmedewerker
1991 – 1994 Regionaal Educatief Centrum Zeeuwsch-Vlaanderen: adviseur educatie en organisatie
1986 – 1990 Zeeuws Steunpunt Volwasseneneducatie: adviseur educatie en organisatie
1983 – 1985 Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming: projectmedewerker PABO
1980 – 1983 Provincie Zeeland: projectleider provinciaal samenwerkingsproject kunstzinnige vorming en amateuristische kunstbeoefening
1979 – 1980 Gemeente Hoevelaken: beleidsmedewerker
1978 – 1979 RUG: student-assistent Interdisciplinaire Onderwijskunde
1976 – 1977 RUG: student-assistent Pedagogische en Andragogische Wetenschappen

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Dag 1; 24 april 2013

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
09.45–10.00	Ontvangst	Panel + Opleidingsmanagement
	<p style="text-align: right;">Directeur Teamleider BE vt, AC 1,2 Teamleider AC 3,4, BE dt, Contractactiviteiten Coördinator Bedrijfsvoering</p>	<p>Drs. José Mastebroek Drs. Annemie Jongen Drs. Dave Vaessens Ir. Anne-Marie Bronneberg</p>
10.00–15.30 C206	<p>Vorbereiding en materiaalbestudering:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Studiemateriaal - Studentmateriaal - Alle door NQA en de opleiding geselecteerde afstudeerproducten <p>12.00-12.30 Spreekuur en rondleiding door Aimee van de Ven en Yanne Gelissen</p> <p>12.30 lunch (D.216)</p>	Panel
	<p>Voorzitter</p> <p>Secretaris</p>	<p>Dhr. drs. P.A.M. de Keijzer Dhr. drs. J.N. Leppink Dhr. drs. J. de Beuze AA Dhr. drs. A.A.V.M. Otten AA Dhr. R.H.W. Janssen Dhr. drs. L.S. van der Veen Mevr. drs. W. van Pelt</p>
15.30–16.30 C206	Blok Inhoud I: afstuderen (panel voor AC en BE)	<p>Docenten (4) + externe begeleiders/beoordelaars (6) (werkveldvertegenwoordigers) van de door de opleiding geselecteerde afstudeerproducten (3 AC, 2 BE vt en 1 BE dt)</p>
	<p style="text-align: center;">Externe examiner (Tobias Teneij) Bedrijfsmentor (Cindie Hendrix) Bedrijfsmentor (Roy Brassé) Externe examiner (Emir Kurdija) Docentbegeleider (Cindie Hendrix, Emir Kurdija) Externe Examiner (Carlo Handels) Docentbegeleider (Maricelle Wijnands) Bedrijfsmentor (Maricelle Wijnands) Docentbegeleider (Roy Brassé, Tobias Teneij) Docentbegeleider (Carlo Handels)</p>	<p>Drs. Judith Brans RC, Gemeente Vaals, Beleidsmedewerker Control Drs. Albert Cordewener RA, BPV Accountants en belastingadviseurs, Accountant medewerker Drs. Esther van Doren-Reinders RA, KPMG, Manager Audit Drs. Hans Geerts, Amarant, Beleidsmedewerker (telefonisch bereikbaar) Drs. Han Levink Ir. Marcel van Ooijen RC, Fagro, Principal Consultant Mark Palmen RA Drs. Ralph Poulssen, Montesquieu, eigenaar Hanneke Ramakers MSc Eric Vranken RA</p>
16.45–17.30	Blok Inhoud II: afstudeerfase (panel voor AC)	AC: Studenten afstudeerfase (2) en alumni (afgestudeerd max. 2 jaar)

C206	Secretaris: Dhr. drs. L.S. van der Veen	van de 3 door de opleiding geselecteerde afstudeerproducten
	Alumni AC	Roy Brassé B Ec : 5-7-2012 Cindie Hendrix B Ec : 5-7-2012 Emir Kurdija B Ec : 30-6-2011
	Leerjaar 4 AC	Ivo Mengelers Koen Smit
	Blok Inhoud II: afstudeerfase (panel voor BE) Secretaris: Mevr. drs. W. van Pelt	BE: Studenten afstudeerfase (2) en alumni (afgestudeerd max. 2 jaar) van de 3 door de opleiding geselecteerde afstudeerproducten
D215	Alumnus BE dt Alumni BE vt	Carlo Handels B Ec : 5-7-2012 Tobias Teney B Ec : 31-1-2013 Maricelle Wijnands B Ec : 30-6-2011
	Leerjaar 4 BE	Shelley Brouns Koen Peters
17.30–18.45	Voorbereiding en materiaalbestudering	Panel

Dag 2; 25 april 2013

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
08.30–09.45	Materiaalbestudering en voorbereiden gesprekken	Panel
C206	Voorzitter	Dhr. drs. P.A.M. de Keijzer Dhr. drs. J.N. Leppink Dhr. drs. J. de Beuze AA Dhr. drs. A.A.V.M. Otten AA Dhr. R.H.W. Janssen
	Secretaris	Dhr. drs. L.S. van der Veen Mevr. drs. W. van Pelt
09.45–10.45	Gesprek studenten propedeuse en hoofdfase (inhoud en randvoorwaarden)	Studenten propedeuse en hoofdfase (lj 1, 2, 3 en 4)
C206	Propedeuse AC, vwo Leerjaar 2 AC, havo Leerjaar 3 AC, havo Leerjaar 4 AC, havo, DMR, OC	Alain Dircks Aimee van de Ven Rik Drummen Romaro Winkens
	Propedeuse BE vt, vwo Leerjaar 2 BE vt, havo Leerjaar 3 BE dt, havo Leerjaar 3 BE vt, havo Leerjaar 4 BE vt, vwo	Guy Maas Yanne Gelissen Marthijn Lutgens Melle Bax Stephanie Hamers
11.00–12.00	Gesprek met docenten (inhoud en randvoorwaarden)	Vertegenwoordiging docententeam: spreiding naar studie jaren, vakgebieden, speciale taken (zoals begeleiding, lectoraat); van de gebruikte afkortingen voor de vakgebieden worden op de volgende pagina de omschrijvingen gegeven.
C206	Begeleiden Afstudeerstage en –werkstuk (AS) Begeleiden Beroepsopleidende stage (BOS), mentor	Drs. John Conings (BA, BE)*; 1,2,3,4 Drs. Martine Hagedoren (CVN, MGTV); 1,2,3,4
	Begeleiden AS, stagecoördinator AC Begeleiden AS, blokcoördinator, mentor, studietrajectbeheer AC	Drs. Han Levink (MC, AO, OPA, GRC)*; 2,3,4 Mr. Edith Nizet (RE, BLR)*; 2,3,4

	Begeleiden AS, blokcoördinator Begeleiden AS, blokcoördinator, mentor Begeleiden AS, mentor Begeleiden AS, blokcoördinator, coördinator curriculum AC Begeleiden BOS, blokcoördinator, coördinator SLB, mentor Begeleiden AS, blokcoördinator, mentor	Mark Palmen RA (EXV, FIN, CF, OAT)*; 2,3,4 Drs. Hanneke Ramakers (AO, MAC, OPA, BA)*; 1,2,3,4 Mr. Koen Savrij Droste (RE, ONR, GR)*; 1,3,4 Drs. Helga Verheggen RA RC (EXV, CB, FIN, AO, OAT)*; 1,2,3,4 Drs. Emmy Vijgen (EN); 1,2,3 Drs. Mario Zotti (BA, FP); 1,2,4
12.00–13.00 D216	Lunchpauze + overleg / extra bestuderen materiaal	Panel
13.00–13.45	1 ^e gesprek met opleidingsmanagement	Opleidingsmanagement
C206	Directeur Teamleider BE vt, AC 1,2 Teamleider AC 3,4, BE dt, Contractactiviteiten Coördinator Bedrijfsvoering	Drs. José Mastenbroek Drs. Annemie Jongen Drs. Dave Vaessens Ir. Anne-Marie Bronneberg
14.00–14.45 C206	Blok Borging	Examencie, toetscie, opleidingscie, curriculumcie
	EC EC, TC, OC, CC EC EC, OC EC, CC CC	Marlou Engelen Mr. Edith Nizet Hanneke Ramakers MSc Jacqueline Geraets MSc Drs. Helga Verheggen RA RC Drs. Dave Vaessens
15.00–15.30 C206	Eventuele extra gesprekken	Nader bepaald door panel
15.30–17.00 C206	Beoordelingsoverleg Panel	Panel
17.00–17.30 C206	2 ^e gesprek opleidingsmanagement, inclusief afronding	Opleidingsmanagement, mogelijk aangevuld met enkele 'kerndocenten'

* Docenten Accountancy leerjaar 3, 4

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

	Bijlagen bij de Kritische Reflectie	Gebruikte referenties bij de Kritische Reflectie en de bijlagen/ Overig ter inzage
Kritische reflectie	<p>Onderstaand de bijlagen bij de Kritische Reflectie.</p> <p>De Kritische Reflectie, de overzichtslijsten (bijlagen 6.5, 6.6 en 6.7) en de door de opleidingen geselecteerde afstudeerwerkstukken (bijlagen 6.8 en 6.9) zijn opgestuurd naar de NQA..</p> <p>De Kritische Reflectie en alle bijlagen zijn op de portal van de NQA geplaatst.</p> <p>De Kritische Reflectie en alle bijlagen zijn tijdens de visitatie ter inzage beschikbaar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Referentie 1: Aanbevelingen werkgroep werkdrukbeleving faculteit Commercieel en Financieel Management - Referentie 2: Discussierapport: "Op de toekomst voorbereid", Commissie Onderwijs Fusie NBA - Referentie 3: Duurzaam van betekenis voor een professie De besturingsopgave van Zuyd, mei 2011 - Referentie 4: Klaar voor de toekomst, faculteit Commercieel en Financieel Management - Referentie 5: Kwaliteit(s)zorg voor ons allen, Zuyd Hogeschool - Referentie 6: Onze visie op onderwijs, Zuyd Hogeschool, januari 2012 - Referentie 7: Organisatie en Communicatiestructuur faculteit Commercieel en Financieel Management - Referentie 8: Profiel extern lid examencommissie Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 9: Profielschetsen beoordelaars stage en afstuderen Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 10: Rapport Adviescommissie Herziening Eindtermen "Een accountantsopleiding op maat voor het maatschappelijk verkeer" - Referentie 11: Regeling Topsport - Referentie 12: Reglement Werkveldcommissies Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 13: Schriftelijke toetsen: voorbeelden toets, beoordelingsschema en uitwerking - Referentie 14: SLB: het kloppend hart van het curriculum, Zuyd Hogeschool - Referentie 15: Strategisch personeelsplan 2012-2016, faculteit Commercieel en Financieel Management - Referentie 16: Toetsmatrijzen propedeuse Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 17: Toetsprogramma Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 18: Vooruitblik naar 2013; strategienota 2009-2013
Onderwerp 1	<ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 1.1 Eindkwalificaties Accountancy - Bijlage 1.2 Eindkwalificaties BBA-Bedrijfseconomie - Bijlage 1.3 Eindkwalificaties en curriculum 2007 Bedrijfseconomie 	De gebruikte kwalificatieraamwerken zijn onderdeel van de nevenstaande bijlagen.

Onderwerp 2	<ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 2.1 Curriculum Accountancy - Bijlage 2.2 Curriculum Bedrijfseconomie - Bijlage 2.3 Onderwijs- en Examenregeling 2012-2013 Accountancy - Bijlage 2.4 Onderwijs- en Examenregeling 2012-2013 Bedrijfseconomie - Bijlage 2.5 Studiegids 2012-2013 Accountancy en Bedrijfseconomie - Bijlage 2.6 Onderwijs- en toetsbeleid Accountancy en Bedrijfseconomie - Bijlage 2.7 Studiewijzer De startende ondernemer - Bijlage 2.8 Contacten met het werkveld 	<ul style="list-style-type: none"> - Referentie 2.6.1 Eindkwalificaties Accountancy - Referentie 2.6.2 Eindkwalificaties Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.3 Informatiebrochures beroepsopleidende stage en afstudeerstage Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.4 Jaarkalender 2012-2013 Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.5 Jaarverslag 2011-2012 Examencommissie Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.6 Onderwijs- en examenregeling 2012-2013 Accountancy - Referentie 2.6.7 Onderwijs- en examenregeling 2012-2013 Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.8 Onderzoek Accountancy, bijlage bij Eindkwalificaties Accountancy - Referentie 2.6.9 Onderzoek Bedrijfseconomie, bijlage bij Eindkwalificaties Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.10 Onze visie op onderwijs, Zuyd Hogeschool - Referentie 2.6.11 Profielschetsen beoordelaars stage en afstuderen Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.12 Schriftelijke toetsen: voorbeelden toets, beoordelingsschema en uitwerking - Referentie 2.6.13 Studiegids Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.14 Studieloopbaanbegeleiding Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.15 Studiewijzer De startende ondernemer - Referentie 2.6.16 Tentamenregels locatie Havikstraat - Referentie 2.6.17 Toetsing, borging, rendementen - Referentie 2.6.18 Toetsmatrijzen propedeuse Accountancy en Bedrijfseconomie - Referentie 2.6.19 Toetsprogramma Accountancy en Bedrijfseconomie - Ter inzage 1 Onderzoeksbeleid Zuyd Hogeschool en programma excellence - Ter inzage 2 Studiemateriaal: studiewijzers, casussen en toetsen - Ter inzage 3 Toegang tot elektronische leeromgeving - Ter inzage 4 Verslagen van commissies, kernteam en blokteam - Ter inzage 5 Studiemateriaal Stagevoorbereidingsmodule (Ij3) MTVO (Ij3) MTVO (Ij4) - Ter inzage 6 Leerlijn Engels, CVN en MGTV
Onderwerp 3	<ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 3.1 Overzicht docenten Accountancy en Bedrijfseconomie 	<ul style="list-style-type: none"> - Ter inzage 1 Personeelsbeleid: Strategisch personeelsplan, functiehuis, introductiebeleid voor nieuwe medewerkers, gedetailleerde accountancy werkervaring
Onderwerp 4	<ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 4.1 Studieloopbaanbegeleiding Accountancy en Bedrijfseconomie 	<p>(Voorzieningenplan is beschreven in de Kritische Reflectie, standaard 11)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ter inzage 1 Dossiers studieloopbaanbegeleiding
Onderwerp 5	<ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 5.1 Kwaliteitszorgplan Accountancy en Bedrijfseconomie - Bijlage 5.2 Verbeter- en ontwikkeltraject 2007-2013 Accountancy en Bedrijfseconomie 	<ul style="list-style-type: none"> - Referentie 5.1.1 Kwaliteit(s)zorg voor ons allen! Team Audit & Accreditatie 25.04.2012 - Referentie 5.1.2 Klaar voor de toekomst, Implementatieplan kenniscentrum CM FM (de werknaam 'kenniscentrum' is inmiddels vervangen door 'faculteit') - Referentie 5.1.3 Jaarplan 2012-2013 Faculteit Commercieel en Financieel Management - Referentie 5.1.4 Organisatie en Communicatiestructuur faculteit Commercieel en Financieel Management - Ter inzage 1 Evaluatierapporten plus samenvatting en analyse - Ter inzage 2 KPI's/rendementen plus samenvatting en analyse

Onderwerp 6	<ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 6.1 Informatiebrochure beroepsopleidende stage Accountancy - Bijlage 6.2 Informatiebrochure beroepsopleidende stage Bedrijfseconomie - Bijlage 6.3 Informatiebrochure afstudeerstage Accountancy - Bijlage 6.4 Informatiebrochure afstudeerstage Bedrijfseconomie - Bijlage 6.4A Informatiebrochure afstudeerstage Bedrijfseconomie deeltijd - Bijlage 6.5 Overzichtslijst afgestudeerden Accountancy - Bijlage 6.6 Overzichtslijst afgestudeerden Bedrijfseconomie voltijd - Bijlage 6.7 Overzichtslijst afgestudeerden Bedrijfseconomie deeltijd - Bijlage 6.8 Dossiers 3 afgestudeerden Accountancy - Bijlage 6.9 Dossiers 3 afgestudeerden Bedrijfseconomie 	<ul style="list-style-type: none"> - Ter inzage 1 Selectie toetsopgaven, uitwerkingsschema's en studentuitwerkingen inclusief opdrachten en stageverslagen - Ter inzage 2 Borging toetsen: collegiale toetsing, rendementen en beoordelingscriteria/formulieren niet-schriftelijke toetsen - Ter inzage 3 Documenten, verslagen en reglementen van de examencommissie, de toetscommissie, de opleidingscommissie, de curriculumcommissie, de werkveldcommissie, inclusief de samenstelling daarvan - Ter inzage 4 15 afstudeerwerkstukken - Ter inzage 5 Studiewijzer, toetsopgaven, uitwerkingsschema's en studentuitwerkingen doorstroomminor Maastricht University/International Business
--------------------	--	---

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

Accountancy

627275
809039
725382
709654
712108
702706
817295
805289
804460

BE voltijd

725366
812439
2051733
852821
708615
734926
864439
807079
731250

BE deeltijd

849944
634646
954969

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de geclusterde opleidingen:

Bedrijfseconomie en Accountancy

Instelling: Zuyd Hogeschool

Visitatie datum: 24 en 25 april 2013

Ondergetekende: ... *J. Mostenbaek*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: *directeur*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J. Mostenbaek', is written over a horizontal line.

Datum: *12-4-2013*